

1. Drejeri / Chr. / Diff. de Conver-
sione Iudaeorum, Regiomonti
1691.
2. Eckstein / Gottlieb / Summi Dei
Magnatissimum, ex Genes. III.
v. 22. contra Iudaeos, Wittenbergae
1685.
3. Edzardi / Sebast. / Diff. ex Philo-
logia Hebraica, Wittenbergae
1695.

11

D. JUDÆ
EPISTOLÆ CATHOLICÆ,
In quâ
CERTAMINIS
FIDEI
ADVERSVS IMPIETATEM

Idea repræsentatur,
Simulque recentissimorum Scriptorum circa
interpretationem Epistolæ errores deteguntur
& confutantur,

EXEGETICA EXPOSITIO,

Quam
In Illustri ad Varnum Academia
Consentiente Reverenda Facultate Theologica,
Sub PRÆSIDIO

VIRI Summè Reverendi, Magnifici atq; Excellentissimi,
DN. JOHANNIS FECHTII,

SS. Theol. D. Ejusdemque Professoris Publici, Consistorii
Duc. Assessoris gravissimi, & Dist. Rostoch. Superintendentis
vigilantissimi,

Domini Patroni ac Præceptoris sui, sempiterno observantiæ
cultu devenerandi,

Ad disputationem publicam proposuit

die *Sept. A. 1696.*

H. L. Q. C.

MATTHIAS HENR. BURCHARDUS,

Holsatus.

Nunc recusa 1715.

20

ADVERSUS IMPERATEM
F. D. B.
GERF. M. L.
EPISTOLA
D. J. H. H.

EXEGETICA
IN HUIUSMODI
CONFERENTIA
D. J. H. H.

MATTHIAS II

25

I. N. J.

PRÆLOQVIUM.

Pistolam Judæ breviorē brevi expositione illustrare aggredior. Quid enim opus est in hoc argumento diffundi, in quo novissimè & uno quasi tempore omnes ejus angulos magna accuratione perreptarunt, in nostra quidem ecclesia Christophorus Samuel Martini, amplissimum in hanc epistolam

commentarium, quantum hætenus literatus orbis nunquam vidit, quique ideo à summo Theologo Jo. Benedicto Carpovio ab eximio labore, judicio & industria illustri præfamine commendatus est, exarando. In Reformatâ vero Philippus Johannes Tileman, dictus Schenck, in eandem epistolam non impari diligentia desudavit. Omnibus tamen facile palmam præripuisset magnum illud Academiæ quondam hujus decus, Beatus Dorscheus, si illis, quæ in laudatam epistolam molitus est, coronidem imposuisset. Sed dubium, utrum concatenata viri negotia illud prohibuerint; an vero supremam quidem cœptis imposuerit manum, illa vero, quæ jam desiderantur, temporis subduxerit injuria. Invidit certè integrum posteritati laborem fortuna, nec ulteriora, quam quæ in quatuor principēs versus commentatus est vir incomparabilis, amplius susceperant. Bene tamen est, quod hæc auro contra æstimanda-

Leisner, & quasi tabula ex tanto naufragio, non in manus
 inepti alicujus æstimatoris, sed summe Venerandi Præsidis de-
 lata fuerit, vel hoc nomine felices, quod à tanto censore
 colligi meruerunt. Hic itaque pro eximio amore quo Dor-
 schæanos manes prosequitur, has, quas fortuna superesse volu-
 it, reliquias, ab interitu vindicare, publicique juris facere mo-
 litur. Quamquam enim mutilus labor est, atque *pendent ope-
 ra incerrupta*: pretium tamen illorum, quæ superant, facile
 hanc iacturam compensabit. Quicquid enim de autoritate
 epistolæ, quam præ manibus habemus; quicquid de occasio-
 ne scribendi, quicquid de argumento ejus & tempore, & quic-
 quid denique non protritum nec vulgare circa illam dici pote-
 rat, in illas paginas congestum esse dixeris, adeo ut illæ om-
 niam tanti viri eruditionis penum consumuisse videri possint.
 Itaque hoc perfectæ expositionis specimen argumento erit,
 quam diversimode Numen sapientissimum dona in doctores
 suos dispensaverit; quamque alii alios vel antecedant vel se-
 quantur, Divinæ providentiæ cultoribus constare possit. Quam-
 vis autem tantorum virorum vestigia venerer, licebit longo
 intervallo illos sequi & sensum epistolæ dicendorum quibus-
 dam nervis inclusum publici exercitii gratiâ proponere. Ne-
 que tamen occasio deerit, dicendi aliquid, quod illi non dixerunt,
 immo nec dicere potuerunt, id est, vindicandi Spiritus Sancti, in
 hac epistolâ loquentis, mentem à glossis atque doctrinis, novissime
 ei, inaudito omni tempore, omni ætate ausu, illatis. Prolixitati
 studere non erit animus, quam quidem materiarum, quæ hic oc-
 currunt gravitas desideranda esset, si illas curatius exequi intende-
 ret aliquis. Hæc enim epistola talis est (ita judicavit *Hieronymus* e-
 pist. ad Paulinum) ut sit *tam mystica quam succincta, & brevis pariter
 & longa; brevis in verbis, longa in sententiis; & ut Rupertus
 Tuitiensis* L. IV de Op. Sp. S. c. XVI. *Judas*, ait, *brevis calamo mul-
 tam intellectus facultatem comprehendit*. Ut adeo non minoris
 artis esse videatur ingentes divitias exiguo loculo includere, ac
 verborum brevitate materiarum diffusâ amplitudine dilatare.
 Itaque, quod beneverat, institutum nostrum intra duorum tan-
 tum capitum complexum persequemur. In

In Nomine Jesu !

Qui mentem calamumque ad promovendam Divini
nominis gloriam & veritatis cœlestis illustrationem regat
atque gubernet !

C A P. P R I V S.

in quo,

quæ ad intelligendam epistolam generatim prærequiruntur, in
compendio exponuntur.

§. I. QVANTI autoritas epistolæ Judæ *Lutbero* nostro in præ-
fatione ad illam, *Chemnitio* in Examine, & forte aliis
etiam fuerit, palam est & à Romanis partibus jamdiu in ob-
trectationem non ipsorum tantum, sed universæ ecclesiæ nos-
træ acerbè pertractum est. Qui tamen viri si paulo seqvius
de ejus autoritate pronuntiauerunt (& ita ingenuè fatemur)
quam *Θεοπνευσία* ejus requirebat, digni tamen ob ingentia in
ecclesiâ merita censendi fuerant, ut hoc aliquis tempori i-
psorum mallet imputare quam animo. Momenta certe dubi-
tandi ipsis non defuerunt; firmiora quippe atque sibi magis
constantia antiquitatis testimonia desideravere. Abnuit qui-
dem illud *Hulder. Coccius, Thes. Carol. L. VI. Art. 27.* & ut
laudatos viros impudentis temeritatis & hæreticæ pravitatis
convincat, vel nubem testium grandemque catalogum produ-
cit ex Patribus, quos magno universaliqve consensu sine omni hæ-
sitatione, pro Divina epistolæ hujus dignitate pronuntiasse existi-
mat, ex quo intolerabile esse concludit, principem novitiæ religio-
nis *Lutherum*, principemque reliquorum Theologorum *Chemnitium*,
denique illos vastæ historiæ textores *Magdeburgenses*, novo
ausu ex sacris libris, comprobata totius orbis suffragio epistolam
exterminasse. Ceterum quam temere tantam testimoniorum jacti-
tet turbam & quantum lectori fucum faciat *Coccius*, nemo alius
perspicuè magis indicavit *Dorscheo* nostro, cujus paginæ hic
utiqve consuli merentur. Hic itaqvè postquam singula loca,
ex Patribus promiscuè adducta, accurato subjecit judicio, ostendit
deinceps, quam ingens hæc testimoniorum structura
infirmitas

infirmitate sanè sustineatur fundamento. Nam modo fidem in Pontificio desiderat, fraudem ejus in laudandis Patribus in lucem protrahens; modo indicat, loca quædam, quibus gloriatur, antiquitatem duntaxat epistolæ, non vero τὸ κανονικὸν probare, & si hoc, non parem tamen cum ceteris Scripturæ libris auctoritatem concedere. Tum etiam non omnes Patres satis accuratos sacrorum fuisse librorum censors, hoc quidem argumento, quod quidam ex illis, qui epistolam Judæ pro Canonicâ receperint, illos etiam libros, de quibus nemo amplius, ne Pontificius quidem, jam litera moveat, quia apocryphi sint, pro Sacris admiserint. Adhuc illos etiam, qui *Cocceio* videantur probare τὸ κανονικὸν epistolæ, non sibi ipsos constare, nec sine hæsitatione proferre sententiam. Accedere, quod summi in ecclesia viri auctoritati epistolæ contradixerint. Præterea infrequenter à Patribus fuisse citatam; & denique illos eadem dubitandi momenta adduxisse, quibus & *Lutherus* ad dubitandum de epistola permotus sit. Hac itaque ratione ingentem illum *Cocceii* apparatus eludens vir πολυμαθὴς αὐτῶν, *Lutheri* famam à calumniis adversariorum egregiè vindicavit.

§. II. Neque tamen diffidendum est, quæ magno numero adduci solent, ut ex Sacro canone excludatur Judæ epistola, haud satis gravia esse ad illud obtinendum. Refutationem illorum hic instituire nihil attinet; abunde jam satis factum ab aliis, & si uberiora desiderantur, *Dorschæana ἀνέκδοτα* illa suggerent. Elucent certe ex ipsa epistola multi clarissimique Divinitatis radii, qui non in antiquitate tantum integris conciliis & venerando Patrum choro, sed & in recentiori hæc ætate toti ecclesiæ nostræ ita oculos præstrinxerunt, ut jamdiu ab omnibus sine omni dubitatione recipiatur. Certum itaque est, non esse Apocrypham, hanc epistolam, non tamen in illum librorum Scripturæ S. censum referendam, qui à Theologis differentie causa dicuntur *πρωτοκανονικοί*, seu de quorum auctoritate nunquam dubitatum; sed ex illorum esse numero, qui appellantur *δευτεροκανονικοί*, qui quidem auctoritate Divinitatis reliquis non sunt minores, de quibus tamen aliquando à quibusdam dubitatum fuit.

§. III.

S. III. De autore & ejus stemmate varia disputari solent, ab iis utiqvè, qui audaci temeritate (verba sunt *Hieronymi*, ep. ad *Helyid.*) prolixas genealogias texere gaudent. Id tamen de autore nostro (qui alias *Thaddæus* seu *Lebbæus* audit) quantum quidem ex Scriptura S. colligi licet, perspicue constat, fratrem germanum habuisse Jacobum, qui minor dicitur, Marc. XV. 40. tantæ ea tempestate in ecclesia autoritatis virum, ut & ipse cum Petro & Joanne, *σόλοι*, in quibus veluti recumbere videretur ecclesiæ structura, dicerentur. Non reticuit itaque tanti fratris nomen Judas, sed sub initium se Jacobi fratrem esse indicat, cum ut ab altero proditore Juda discerneretur, tum etiam ut autoritatem literis suis conciliaret. *Maximi Hugonis Grotii* hic diversa est sententia, qui Episcopum quendam Hierosolymitanum, epistolæ hujus autorem facit. Et cum verba, quæ autorem epistolæ fratrem fuisse Jacobi manifesto testantur, reclamarent, à scribis illa malâ fide adjecta fuisse asserere sustinuit *Grotius*, nulla antiqui codicis autoritate, nullo veterum testimonio producto, atque etiam refragante *Epiphania* (hæc. XXVI. c. 2.) cujus tamen autoritatem gravissimam sibi esse, alibi Aannotat. in Apocal. testatur.

S. IV. Dispiciendum nunc erit, ecquid Scriptorem Sacrum ad hæc consignandum literas moverit? Vivebat ille perditâ tempestate & vitiorum & pravæ doctrinæ semina à falsis Prophetis & Doctoribus passim spargebantur; jamque illorum seges fere ad maturitatem pervenisse videbatur. Simoniana, Nicolaitica & Gnosticorum impietas jam tum late vagabatur. Ad quos quidem vel præcipue digitum intendisse Apostolum, & ex Petrino asserto 2. Pet. II. 1. (quod caput, seu epistolæ nostræ ex assè *παράλληλον*, cum hoc perpetuo conferendum est) clare patescit; & haud scio an ullus, qui in hanc epistolam sive ex veteribus, sive recentioribus commentatus est, negaverit. Notæ certe quibus heic insignes redduntur *ψευδοδιδασκαλοι*, tales sunt, ut egregie in hæreticos, quos dixi, conveniant. Quod quidem, si consuleretur antiquitas, & imprimis illi, qui de ejus temporis hæreticis aliquid memoriæ prodidere, perspicu-

perspicuum erit. Longum foret singula *κρίθηα*, quibus notantur illud hominum genus, expendere. Præcipua tamen examinabimus. A Simone fiet initium. Cujus artes qui consideraverit, quibus in ecclesiam veterator irrepit, belle in ipsum quadrare fatebitur, quod ab initio epistolæ ait Apostolus: *τίνας παρεισέδυσαν*, quæ voce fraudem hæreticorum indicat auctor *Θεόπνευτος*, quippe qui sub specie pietatis & Christiani nominis se in ecclesiam insinuaverint. Idem de Simone constat, qui quantus simulandi artifex fuerit & quam speciosum sceleris suæ doctrinæ prætenderit titulum, & in Actis Apostolicis fuscè recensetur & nemo alius graphice magis describit, quam magnum ille hæc. XXII. §. 2. *Sub Christiani nominis specie, tanquam veretro (seu belleboro) fel admiscens, sic illius appellationis splendori letibale venenum infudit, idq; eis obreulit, quos fraudulenter captatos, & ad impium hunc errorem protractos in exitium adduxit.* Porro quod sacer scriptor de iis, a quibus suos dehortatur, pronuntiat, quod sint *τὴν Θεῶν χάριω μεταπίδόντες εἰς ἀπέλυσιν*; ecquid verius de Simone pronuntiarî potest? Quem gratiâ Divinâ ad omne flagitiorum genus abusi esse testatur; tum vitâ cunctis scelerum sordibus maculatâ; tum etiam doctrinâ, quæ tam præclara facinorâ, quæ scelestus patraverat, non solum non improbabat, sed pro honestis etiam venditare sustinebat; testantur idem quoque abominandâ mysteriâ, quibus auditores ejus initiabantur, ne quid dicam de idololatria hominis, quæ ut rem indifferentem, simul etiam omnium licentiam scelerum suos docuit. Ut adeo impietatem non solum practicam (ut vocant) sed etiam theoreticam & doctrinalem exercuerit. Præterea quod de falsis doctoribus affirmat Apostolus, quod gloriæ Salvatoris nostri detrahant, illumque unicum herum negent, hoc quoque in Simonem convenire indicat sacrilega hominis vox, passim apud Patres obvia, quæ Servatori nostro unice debitum honorem sibi vindicavit, se esse dictitans: *τὴν μεγάλην Θεῶν δύναμιν, καὶ ἀναθεὴν καταβεβηκέναι*; nugatus præterea, ut ex *Epiph. L. I. & Iren. L. I.*

L. I. adversus hæc. c. 20. apparet, se in Samaria ut Patrem descendisse, in Judæa ut Filium, & reliquis gentibus ut Spiritum S. apparuisse. Hæc & alia *τεκμήρια*, quibus ab Apostolo insigniti sunt falsi doctores, licet optime Simoni congruant, à Nicolaitis tamen, Cerinthianis & ejusdem furfuris hæreticis neutiquam abhorrent. Nam quanta vitæ impuritate totus hic grex se polluerint, palam est; hinc decantatum illud, à *Clem. Alexandr.* L. I. Strom. laudatum Nicolaitarum proverbium: *δὲ πρῶτα ἠῆδα ἦ σάου*; hinc Cerinthianis à vitæ turpitudine Borboritarum inditum nomen. Et tamen hi cœnosi doctores, nescio quas revelationes & Angelorum jactabant alloquia, uti de Nicolaitis quidem *Epiphanius* hæc. 25. & *Philastrius* de hæc. c. 33. memoriæ prodidit, illorum portentosa dogmata variis visionibus & somniis innixa esse asserens: de Cerintho vero autor est Gajus apud *Eusebium* L. III. c. 28. Angelicas revelationes ostentasse illum. Et quantum scientiarum sibi arrogaverint assæcla ejus, quamque prætumida & *ὑπεροχία* (uti vanam illorum scientiæ opinionem appellat Judas v. 16.) locuti fuerint, ambitiosam nomen argumento est, quod appellari voluerunt *γνώσται*, quam appellationem quidam ab ipso Simone Mago derivant, & ad eandem allusisse Apostolum 1. Tim. VI. 20. adeo vero simile est, ut vix dubitari possit, imo ex veteribus diserte affirmat *Theodoretus*, nec abnuunt clarissimi quique antiquitatis scrutatores, rem ipsam certe, *γνώσται* scilicet *ψευδογνωσται*, cum vitæ impuritate conjunctam, Apostolico ævo existuisse testimoniorum cumulo comprobantes, quos inter celeberrimi viri, *D. Casp. Sagistarius* in Introd. p. 238. & *Thom. Ittigius* de hæres. Sect. II. c. IX. §. 1. novissime legi merentur. Qui tamen *γνώσται*, multo rectius *καταγνώσται* & ita eleganter *Epiphanius* hæc. 26. insaniam illorum eludit) dici debuissent.

§. V. Licet itaque certum sit, ejusmodi hæreticos præcipue divino Scriptori hanc consignandi epistolam occasione dedisse: non tamen est, quod quis dubitet, innui hic quoque alios, in ipsius veræ religionis complexu voluptuosæ vitæ de-

ditos, Epicuri de grege, qui ex hæreticorum assertis occasionem fumebant, evangelio ad omne vitiorum genus abutendi. Quam enim hæretici ex ipsa doctrinæ suæ indole, voluptatum cæno sese collutulandi, occasionem arripuerunt, eandem & veræ ecclesiæ professores, religionis & libertatis Christianæ negotiarios abutentes, ad carnis licentiam, quod, proh dolor! & hodie fieri solet, conquisivisse, nemo, qui epistolam nostram vel perfunctorie lecturus est, infirmitur.

§. VI. Illud quoque asserendum videtur, non in sui duntaxat temporis hæreticos Simonianos, Nicolaitas & Gnosticorum turbam digitum intendere Apostolum: sed in illos etiam, quos olim ecclesiam turbaturos esse prævidebat vir ἰσὺς πνεύματος καὶ λόγους θεοῦ, omnes quippe perstricturus, qui gratiam DEI translaturi, eorum qui jam tum vivebant exemplo, ad luxuriam essent, quorum uberem semper fore proventum illum non fallebat. Imo nostri quoque temporis fideles monitos voluit ab iis, qui sub Christianismi larva latitantes, nihil non licentiæ suæ permittunt. Cujus quidem hominum generis non aliam hac nostra ætate feraciorem esse, experientia testatur. Atque adeo asserere non dubitat Lubinus noster, in præfatione. Exercitat. Theol. ad hanc ep. *hanc epistolam in hanc potius tempestatem, quam in illud priscum seculum, quo scripta est, competere, & pergit: Cerre in illâ Anti-Christiani & Libertini Archihæretici ita suis coloribus depinguntur, ut ex ætate non potuerint, si etiam prisco seculo admoto quasi penicillo ab ipso Apostolo vivo vivi depingi cepissent, quasi illos coram oculis suis esse arbitratus.* Quæ quidem imago, cujus quasi lineamenta subjecit Apostolus, quam per omnia & Libertinos & Pontificios, interque hos vel maxime Jesuitas referat, pluribus deinceps vir laudatus exequitur.

§. VII. Scopum atque argumentum epistolæ continent verba, quibus in fronte suos hortatur Apostolus: ἐπαγγέλλεται ἡ ἀπαξ παραδοξία τοῦ αἵματος ἰησοῦ. Certamen itaque fidei adversus impietatem argumentum esse epistolæ dixerit aliquis. Cum enim ejusmodi tempora essent, de quibus audimus,

vimus, & in ipsa ecclesia penetrata irrepissent homines, qui sub evangelii prætextu non tantum nullis non sceleribus indulgerent, sed & ipsa scelera, quod horrendum auditu est, docerent, seu, ut recentiore verbo utar, dogmatifarent; monendos sibi duxit Judas teneros fidelium animos, ne in fidem labascerent, sed potius pro illa contra impiorum turbam impigre decertarent, memores pœnarum, quas sæpe antehac illi dederunt, qui ab agnita veritate sive sententiarum sive vitæ apostasia inconsulte refugerint. Nec esse, quod mirentur, tot hæreticis obnoxiam jam esse ecclesiam, antiquum enim etiamnum obtinere; ejusmodi existuros homines dudum prædictum; cavendum ab illorum consortio; nihil illis sceleratius existere; & doctrina & moribus esse corruptissimos; ideo certa ipsos olim manere supplicia, quæ jam antehac ab ejusmodi hominibus non infrequenter exegerit Divina Nemesis. Deinde sub finem ad constantiam illos in sincera fide & vitæ sanctimonia hortatur, & ut non sua solum, sed aliorum etiam salus ipsis cordi sit, admonet. Denique familiare Apostolis votum adjicit, fideique perseverantiam suis precatus, concludit solenni *δοξολογία*.

§. VIII. Quod si particulatim universum epistolæ argumentum dissecare, oculisque œconomiam ejus objicere placuerit, producit in certamine fidei contra impietatem.

I. Hostis, contra quem ineundum est certamen. *QVI* est uno verbo impietas seu *ἀσέβεια*, v. 4. Quæ deinceps impietas, generatim accepta, prout sive mentis sententias, sive voluntatis actiones, Divino verbo repugnantes, complectitur, in varias & multas admodum species digeritur, utpote

Publicam, ex qua tam foeda licentia originem sumit, v. 4. } doctrinam.

(Abnegationem Christi, tanquam Domini & DEI nostri.

v. 5. } Infidelitatem, adversus Divinum verbum exercitam.

} Apostasiam ab eo, quod est Divinæ institutionis.

v. 6. } Defectionem a fide ab Apostolis tradita,

- v. 7. } Sodomiam & libidinia, quæ est præter naturam, Studium.
 } Fornicationem universim.
 } Peccandi consuetudinem & *avaris* *Inc* *lew*.
- v. 8. } Criminationem imperii Chr. sti & SS, Ministerii Ecclesie.
 } Turpem carnis pollutionem.
 } Majestatum blasphemationem.
- v. 9. } Præcepta adversus aliorum actiones judicium.
 } Intempestivam eorum, quæ non intelligas, obreſta-
 } tionem.
- v. 10. } Vagam beluinamque libidinem.
 } Persecutionem verorum ecclesia doctorum.
 } Invidiam adversus DEI dona flagrantem.
- v. 11. } Turpem sordidamque avaritiam.
 } Inobedientiam & seditionis amorem.
 } Impudentiam, de alieno vivendi.
- v. 12. } Immisericordiam, aliis de suo impertiendi.
 } Fastum, super alios sese offerendi.
- v. 13. } Speciem pietatis, sine interna virtute.
 } insanam in agendo temeritatem.
 } Flagitia publica & privata.
- v. 15. } Effrenem linguæ proterviam.
 } Murmurationem, bona quælibet obreſciantem.
 } Paupertatis, ad alios emungendos, simulationem.
 } Typhum & jactationem propriæ perfectionis.
- v. 16. } Captationem quæstus & lucri peccaminosi.
 } Adulationem putidam erga magnos & divites.
 } Eorum, qui in inferiore conditione sunt, contemptum.
 } Veterum vaticiniõrum illusionem.
- v. 18. } Propriarum cupiditatum opinionumque insanam amorem.
 } Exitiosorum schismatum excitandorum cupiditatem.
- v. 19. } Vitæ carnalis & mundanæ sectationem.
 } Vitæ spiritualis, quæ in DEO unice acquiescit, contem-
 } tum.
- v. 23. } Cupidum quarumlibet ad peccandum illecebrarum am-
 } plexum.

inobos

2 11

II. Arma adversus immanem hunc hostem, tanta copia fideles circumventem, expedienda. Quæ uno fidei nomine generatim complectitur Judas v. 3. Intelligit autem fidei doctrinam, ab Apostolis traditam, quæ isthæc præcipue momenta, quasi tela quædam, adversus hostilem exercitum educenda, commendat:

- v. 3. Ipsius fidei indolem, prout illa ab Apostolis constituta est.
- v. 4. Divinas, de fugienda impietate, admonitiones, jam olim factas.
- v. 5. Exempla impietatis multifaria, horrendis suppliciiis punita.
- v. 9. Bonorum exemplorum, ad imitationem nos invitantium, speculum.
- v. 14. Memorabilis vaticinii, de extrema mundi malitia, considerationem.
- v. 17. Ejusdem per Apostolorum voces repetitam confirmationem.
- v. 20. Summam & ineffabilem doctrinæ Christianæ sanctitatem.
- v. 21. Ardentissimum precum studium.
- v. 21. Pertinacissimum Divinæ majestatis amorem & venerationem.
- v. 21. Patientiam & Divini auxilii expectationem.
- v. 21. Infirmorum tolerantiam.
- v. 22. Praefectorum manifestam redargutionem.

III. Conflictus. Qui generatim voce ἐπιπορευομένων exprimitur v. 3. Intelligitur autem indefessa, momenta antea memorata in exercitium deducendi, industria. Quæ fit

- v. 5. Revocando ea sibi perpetuo in memoriam.
- v. 17. Sanctum obsequium iis semper præbendo.
- v. 20. In illis quotidiano profectu sese magis magisque confirmando.
- v. 21. Ad finem vitæ usque perseverando.

§. IX. Antequam ad ulteriora pergimus, operæ pretium erit considerare: An Judas sua ex Petro desumpsisse, vel Petri epitomator dici possit? Sacros Scriptores iisdem saepe
uti

uti verbis constat, & fufius probat laudatus antea *Dorfebus*, quo loco responder objectioni illorum, qui ideo, quod cum posteriori Petrina ita conveniat hæc epiftola, ut ex illa defcripta esse videatur, *θεός* illam accusare fufinent. Regeritque vir nunquam non honoris caufa nominandus: tantum abesse, ut convenientia rerum atq; argumentorum inter duo scripta alterutrum faciat supposititium, ut potius in dogmaticis simplicis & sibi semper constantis veritatis indicium fit. Sic inter caput quartum Michæ & Jeseiæ secundum, magnam esse convenientiam, nec tamen inde sequi, alterum esse supposititium, conferenda etiam loca Hagg. I. 6. Deut. XXVII. 30. Mich. VI. 15. Præterea licet Judæi quædam habeat, quæ etiam reperiantur 2. Pet. III. tamen plurima ad idem argumentum prolixius deducendum, Spiritus S. impulsu adjecta esse; nonnulla etiam paulo aliter scopo suo applicavisse quam Petrum; & deniq; quæ eadem habeat cum Petro, rectissime assumpsisse, quia eosdem cum Petro lectores habuerit, atq; ita priorum argumentorum pondera repetivisse. In eundem fere sensum Lubinus ait loco citato: Prophetæ posteriores priorum scripta legerunt, & in sua scripta retulerunt.

§. X. Ex his itaque patet, posse aliquem scriptorem facrum alterum contrahere, vel quæ usui sibi sunt, excerpere, salva tamen *θεοπνευστα*. Ut enim Spiritus S. se demittit ad stilum Scriptori natura familiarem, quemadmodum Amosus agrestius dicendi genus, Esaias regium, sublime Johannes, populari Jacobus amat & sectatur, ut tamen hoc non obstante & res & verba ab illo inspирentur: ita quid prohibet, quominus Spiritus Sanctus se ad studium & meditationem scribentis, qui modo ex suo ingenio, modo ex aliorum, inprimis *θεοπνευστων*, collatione scriptum suum componit & exornat, possit accommodare, & tamen ipsi inspirationi nihilominus per omnia sua vis constare? Quæ comparatio ita evidens est, ut à nemine possit negari. Et probabile est, id ideo fieri, quia DEUS ubique nobiscum versatur, ut homo cum homine, & omnia ea imitatur, quæ imitari, ad nos facilius lucrandos, potest.

potest. Promtius enim animo nostro illabuntur, quæ humanomodo fiunt. Quæ cum ita sint, & nihil præjudicet *θεωπρωσια* scriptoris sacri, alterum sive exscribere sive contrahere, temere cum *Tilem. Schenckio* asserendum non est, neminem *Divinorum Scriptorum antecessoris sui compilatorem vel epitomato-rem habendum esse*; & haud scio, an censuram meruerit *D. Horneus*, epistolam *Judæ* compendium epistolæ *Petrinæ* esse asserens. Ecquid enim auctoritati epistolæ ad Romanos decedit, quod totius scripturæ epitome appellari consuevit, aut *Marcæ*, qui aliquibus pro epitomatore *Matthæi* habetur?

§. XI. De tempore, quo scripta est *Judæ* epistola, sunt, qui illam, sexennio alterâ *Petrinâ* priorem consignatam esse existimant, cum alii illam *Petrinâ* posteriorem faciant. In his sententiarum divortijs *Dorschei* veneramus vestigia, incerta hic omnia esse pronuntiantis. Conjecturæ tamen ejus huc redeunt, scriptam fuisse post secundam *Petri*, & illam quæ sero admodum fuisse conditam, plerisque jam *Paulinis* editis, uti colligere facile sit ex *2. Petr. III. 16.* *Judæ* vero literas, post pleraque *Apostolorum*, adeoque & ipsius *Petri*, scripta prodixisse; atque id minime obscuris notis indicare verisum decimum septimum, ubi ad reliquos omnes provocat, esse inscribendo antecedentes, quo accedit, quod, observante *Tilemanno*; *Petrus* de falsis doctoribus tanquam in futurum surrecturis, *2. Petr. II. 1, 2, 3.* *Judas* vero de iis loquitur, qui jam *παρεσιέδυσαν*, seu introierunt.

§. XII. Inscriptionem epistolæ non esse *Apostoli*, sed a recentioribus additam, pridem observatum est. Hinc variantes illæ lectiones. *Leusdenii* ita habet editio: Ἰδὲ τῆ ἀποστόλης ἐπιστολῆ καὶ βολικῆ; *Beza* hanc verborum structuram observat: ἐπιστολῆ τῆ Ἰδὲ καὶ βολικῆ. Aliorum aliter. *Catholicæ* dicitur, non, ut quidam existimant, quasi ad omnes *Judæos* destinata: sed ad differentiam *Paulinarum*, quæ uni aut regiõni & populo, aut urbi, aut personæ inscriptæ erant: cum reliquæ, numero septem, epistolæ, quas inter hæc nostra etiam, sine discrimine omnibus inscribantur fidelibus, ubi

bicumque locorum versentur. Hinc ab iis, quicumque de-
mum fuerunt, qui septem illas collegere epistolas, καθολικῶς
fuerunt insignitae.

CAP. POSTERIUS.

In quo

*Divinus verborum Apostolicorum sensus, adjectis observationibus
& doctrinis, sistitur.*

S. I. **J**udas cognomento Lebbaei, item Thaddaei, *Jesus*
V. L. *Christi*, totius generis humani servatoris, *servus*,
ab ipso quippe in Apostolum & doctorem totius mundi con-
stitutus, *frater autem Jacobi*, filii Alphaei, viri instar columnae
in Ecclesia habiti; *is qui à me* aliisque Apostolis ipsius jussu
ad Christianam ecclesiam & aeternam olim in caelis salutem
vocati, atque adeo à reliquo hominum grege in *DEO Patre*
per fidem vitamque Christianam separati atque *sanctificati*; qui-
que à *Jesus Christo* per eandem fidem, potenti *DEI* dextra,
per ministerium ab ipso constitutum, ad finem fidei, qui est
animarum beatitudo, *conferantur*.
S. II. Quod servum se *Jesus Christi* hic predicat Judas,
nihil auctoritati epistolae decerpere posse pridem observatum
est. Nam & Paulus quandoque hoc contentus est titulo,
Phil. I. I. Et forte non aspernanda est *Salmeronis* conjec-
tura, ideo Apostoli appellatione abstinuisse Judam, quod jam
confirmata in Ecclesia auctoritatis & nemo illi temere litem
moturus esset de dignitate Apostolica; qua vero, quoniam
in Paulo à quibusdam in dubium vocabatur, ab illo, ut au-
toritatem suam assereret, frequentius fuisse adhibendum Apo-
stoli nomen. Inde vero, ne aliquam praeterire occasionem
gnat *Salmeron*, Petro principem inter Apostolos locum vindic-
candi, intempetive ingeniosus est, causamque, cur servum
se J. C. dixerit Judas, hanc quoque esse fingit, nempe ut Pe-
tro primas deferret. Quid enim? Annon ipse quoque Petrus servum
se nominat? Quod vel ex secunde ejus epistolae initio apparet.
S. III. Ce-

S. III. Ceterum ut ad illa verba: τοῖς ἐν Θεῷ πατέρι ἡγιασμένοις veniamus, non diffidendum est, nonnullos reperiri codices, qui hæc verba ita legunt: τοῖς ἐν Θεῷ πατέρι ἡγιασμένοις. Ultra placeat lectio, perinde est, nec quicquam veritati decedet Apostolica. Præstantissimos tamen plurimosque codices priorem probare lectionem constat. Atque adeo alteram duriores appellare non dubitat *Calvinus*, corruptam illam esse iudicans; in paucis certe reperiri exemplaribus. Itaque non erat, quod hic adeo tumultuaretur *Lorinus*, Novatorum titulo illos onerans, qui priorem servant lectionem. Verum non adeo id in *Lorino* miretur aliquis; agitur enim in hoc Vulgata sua, quæ alteram retinuit, auctoritas, contra quam hincere velle religio foret.

S. IV. Sed quid *sanctificationis* nomine intelligit Apostolus? In generaliiori acceptione sanctificari id dicitur, quod separatur a profano & ad sacrum transfertur usum. Hac ratione sanctificati tempore N. T. dici poterant illi, qui per Apostolorum ministerium e Judæorum & gentilium sordibus exempti, doctrinam evangelii ad justificationem sui receperant, id est, facti fuerant Christiani. Quotupliciter hæc vox in scriptura accipitur & quo maxime modo hic accipi debeat, *Dorischæana*, hæcenus *ἀνεκδότα*, nervosa brevitate docent. Patri autem hæc tribuitur sanctificatio; hic enim fons quasi sanctissimæ Divinitatis existit & salutis nostræ, quare & initia ejusdem merito ei tribuuntur, quo tamen non obstante & Spiritui S. κατ' ἰκονομίαν plerumque assignatur, eo haud dubie sensu, quo hominum a mundo separatorum a pristinis peccatorum sordibus renovationem paulo specialius designat.

S. V. Magnus hic labor, magna cura est *Tilemanno Schenckio*, ut probe, sanctificationem hic idem notare, quod est electio, quæ Patri tribuatur, quia per Christum eligat; conservationem Christo, qui electos a Patre acceperit redemeritque, vocationem Spiritui S. Hosque actus eodem ordine, quo in hoc versu ponuntur, re ipsa sese insequi. Id nempe intendit, conservationem & vocationem ex electione, tanquam

fonte promanare. DEumque primum elegisse eos, ad quos
 Judas scribit, citra intuitum antecedentis in ratione Divini in-
 tellectus vocationis, fideique vocationem acceptantis, utque
 electionis finem, qui est animarum salus, obtinere posset, &
 Christum ordinasse redemptorem & vocationem Spiritus S. vi
 plane irresistibili electos ad fidem adducturi. Et quia DEus
 eligens per media, Christum redimentem & vocationem, fi-
 dem redemptis quasi obrudentem & intorquentem, agat, con-
 queritur de summa injuria & calumnia, *cujus Satanam ipsum
 merito pudere deberet*, quia Calvinianis absolutum electionis
 decretum vulgo imputetur. Sed revocandum doctissimo viro
 in memoriam est, I. neminem unquam Lutheranorum tale
 absolutum decretum Calvinianis imputasse, quod sit absolutum
 a mediis, electionem, in signo rationis Divinae jam factam, in-
 sequentibus: sed id unice & solummodo iis objecerunt, quod
 faciant decretum electionis a praecedaneo intuitu oblatae &
 acceptatae vocationis, id est, fidei, absolutum. Quale absolu-
 tum decretum hoc loco adeo non negat Tilemannus, ut id
 potius laudet & propugnet. Aut igitur ostendat vir clarissi-
 mus, unum ex Lutheranis omnibus, qui absolutum decretum
 Reformatis priori sensu adscripserit, aut per jugulum illi re-
 deant sua verba: *injuriam hoc esse & calumniam, cuius Sata-
 nam ipsum merito pudere deberet*. II. Largiri citra omne detri-
 mentum nostrum possumus, sanctificationi electionem inclu-
 di; nam & alibi Apostoli scribunt ad electos; sed tamen in-
 de non sequitur, ex electionis decreto & redemptionem Chri-
 sti & vocationem Spiritus S. promanare. Nam nec in voce
 electionis, nec in sensu ejus, in Scriptura descripto, quicquam
 repugnat, quo minus intelligi possint electi praevio fidei intui-
 tu & in hac fide a Christo conservati. Absolum enim argu-
 mentum, a genere quippe ad speciem affirmative concludens,
 esset, audita electionis voce, absolutam illico exaudire. Sed
 vero III. rectius diximus, sanctificationis vocabulo, non ele-
 ctionem strictè, sed separationem exprimi. Multi autem ab
 infidelium coetis separati Ecclesiae aggregantur, qui nondum
 sunt

Sunt electi. Quia nempe ad tempus tantum credunt, sed af-
 fectio tempore a fide deficiunt (quæ de fide proprie dicta &
 salvifica, deque defectione ab eadem fide, eousque jure acci-
 pimus, donec ab hac litera recedendum esse immotis nobis
 argumentis fuerit comprobatum) Luc. VIII. 13. Fidelibus
 autem omnibus singulisque scribere Apostolum, extra contro-
 versiam positum est. VI. Palmarium Tilemannianæ sententiæ
 fundamentum, nexus nempe vocabulorum, sanctificationis,
 conservationis & vocationis, lubricum plane est & ruinosum.
 Vocem enim κλητοῖς (quod jam olim *Lyrano* observatum) quan-
 quam in Grammatica constructione ceteris omnibus postpo-
 nat, Logica tamen analysi primum occupare locum & sub-
 jectum exprimere, de quo duo ista: sanctificatio & vocatio,
 prædicentur, haud dubium est illi, qui consideraverit, non
 dici a Juda: τοῖς ἐν Θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις, καὶ ἐν Ἰησοῦ Χρι-
 στῷ τετηρημένοις (καὶ) κλητοῖς; sed copulam καὶ plane omitti,
 quod manifesto indicio est, τῶς κλητῶς eos esse, quos primo
 alloquitur Apostolus, quæ vox ideo nominaliter potius, quam
 participialiter accipienda est, & de quibus deinceps demum af-
 firmet, eos esse a Patre sanctificatos, & a Christo conservatos.
 Quo posito ex hypothesi Tilemanniana plane contrarium se-
 quitur, nempe vocationem antecedere electionem in intuitu
 Divino, nec à DEO quenquam eligi posse, nisi prius prævisus
 sit & vocatus ad gratiam & vocationi obtemperaverit.

§. VI. Particula ἐν Θεῷ πατρὶ, eandem cum particulis
 ὑπὸ & διὰ significationem habet, & cum illis promiscuè in Scri-
 ptura adhibetur, ut Marc. IX. 29. 1. Pet. 1. 5. atque etiam à
 profanis scriptoribus hoc sensu passim usurpari constat. Licet
 autem & sanctificatio & conservatio (& hæc quidem, defini-
 ente *Dorscheo*, complectitur præstantiæ Divinæ gratiosæ actum
 illum, quo Christus inhabitationem suam in cordibus piis per-
 petuando, donum perseverantiæ largitur, & hostes à fidelibus
 depellit) licet, inquam, in solidum DEO hic tribuatur & id
 indicet, quod DEUS, quantum quidem in se est, hominem &
 sanctificet & conserve: non tamen hæc τήρησις necessitatem
 aliquam

aliquam voluntati imponit, ut nullum amplius apostasia pe-
riculum sit metuendum. Quanta enim opera hic Apostolus
illos, quos & sanctificatos & conservatos appellat, hortatur
ad constantiam, ne fidei & salutis jacturam faciant?

§. VII. Vers. II. *Misericordia DEI*, quæ favore vos pro-
sequitur gratuito, peccata remittens, & ex illa profluens pax
seu reconciliatio cum DEO, tranquillitatem conscientiae, o-
mnemque vel animæ vel corporis salutem complectens, amor
item Divini Numinis, fons quasi pacis & misericordiae hujus,
quique mutuo tam in DEUM quam proximum amore nos ac-
cendit, *in vobis multiplicetur*, ita ut sensus illorum magis atque
magis in cordibus vestris redundet & alios ex aliis sacros in-
vobis effectus operetur.

§. IIX. Non aspernanda est illorum, (quos inter & D.
Hornejus) sedulitas, qui his in verbis sanctissimæ Trinitatis my-
sterium investigare; ita quidem, ut misericordiam Patri tri-
buant, qui *miseriçordie Pater* audit, 2. Cor. I. 3. Filio qui
pax nostra dicitur, Ephes. II. 14. pacem competere existiment,
charitas autem Spiritui S. per quem *charitas DEI effusa* esse
dicitur *in cordibus nostris*, Rom. V. 5. per *emovoutev* quendam
assignetur. Credendum enim est, DEUM omni occasione mo-
doque veram sui noticiam cultumque diffundere, neque exclu-
denda hæc est, ubi Scriptura ipsa eandem non excludit, sed
in aliorum locorum collatione potius includit. Et huc quo-
que tendere videtur *Salmeron*, hac paraphrasi utens: *Patris
miseriçordia & pax Christi & caritas Spiritus S. in vobis adim-
pleatur seu perficiatur*. Addimus nunc
Porisma.

§. IX. Christianum plane piumque est, quoties ad alias
vel accedimus, vel ab aliis ditedimus, Divinæ iis gratiæ & sa-
lutis incrementum comprecari, præcipue si ejusdem nobiscum
fidei sint consortes. Est hæc species intercessionis pro proximo,
fidelibus omnibus imperatæ, 1. Tim. II. 1.

§. X. Vers. III. *Carissimi*, quos ob communem, quæ vo-
bis mecum intercedit, fidem, & ut membra unius corporis
in

in Christo capite adunata, non fucato prosequor amore, *cum* urgente sollicitudine, quam nunquam pro vobis depono, *omne* studium adhiberem, ad vos, quo rectius docendi munere fungerer, *scribendi de communi salute*, quæ omni tempore, apud omnes mortales eadem fuit, & cuius non vestri magis quam mei interest, jamque ad hoc officium ultero paratus essem: nunc vero, & doctrina & morum impietatem passim vagari cernens, *necesse etiam habui*, actus quoque ad id Divino Spiritu per me loquente, *ad vos scribere*, eo quidem, *ut hortarer vos, ad decertandum* sine intermissione, tam doctrinæ quam morum integritate, *pro fide*, quæ omnibus omni tempore sanctis, per Prophetas & Apostolos *semel*, semper suis similibus & perfectissime, ut nihil laborandum de aliis humani ingenii inventis, tam viva voce quam literis, per manus *quasi erudita est*.

§. XI. Qvalis sit necessitas, quæ compulsum se esse ait Apostolus, has consignandi literas, neminem alium rectius annotasse crediderim, quam incomparabilem *Dorschaum*, cuius hic vestigiis insistere juvabit. Hic itaque variis remotis significationibus, quibus necessitatis vox accipi solet, hoc loco haud dubie obtinere iudicat necessitatem impositi officii, qualis illa, ad quam Paulus provocet, 1. Cor. IX. 16. Cum enim Judas Divinitus moveri se animadverteret, ut ex hæresibus laboranti succurreret ecclesiæ, idoneum dispexisse remedium & illud per literas adhibendum esse illi visum. Atque ita eatenus Apostolico muneri necessitatem hanc scribendi fuisse adstrictam. Ut enim, quoties saluti ecclesiæ intererat, Apostolico muneri viva voce docendi incubuerit necessitas: ita eadem scribendi ad absentes involutam fuisse necessitatem, quoties absentium id desideraverint pericula, aut Spiritus Sancti juberet autoritas. Licet autem pleraque Novi T. monumenta certa quadam occasione scripta fuerint: id factum quidem esse, si respiciamus eventum rei inter homines: DEum vero, qui summus scriptorum canonicorum arbiter, inter ipsas occasionones nascentes, hæc quæ in Novi T. codice comprehendantur,

duntur, scribi voluisse, non tantum ut ad illam occasionem, usui essent, sed ut pro norma universæ ecclesiæ asservarentur; alias nihil causæ esse, cur hæc potius, quam alia Divinitus fuerint asservata. Neque enim generali duntaxat Divinæ providentiæ, nedum fortunæ, hanc pretiosissimarum, quas ex Apostolorum collegio accepimus, reliquiarum custodiam, sine temeritate tribui posse.

§. XII. Fidem, cujus gratia certare nos jubet Apostolus, nostri de fide, ceu vocatur, objectiva, vel doctrina fidei merito exponunt, vel hoc argumento, quod vox *παράδοξις* non tam fiduciæ cordis, quam doctrinæ, quæ tradita est, conveniat. Secus ac Calviniani, interque eos recentissimè *Tilemannus*, interpretantur, qui ut scenæ serviant, semel traditam fidem non de proposita tantum ab Apostolis, sed etiam cordi auditorum impressa, & ab ipsis cum fiducia & sanctificatione acceptata, id est, de plena cordis illuminatione, seu dono fidei salvificæ intelligunt, amissa illa nullum amplius respicientiæ locum esse contententes. Sed vel *Beza* & *Piscatore* iudice altera præstat expositio.

§. XIII. Ceterum illud, quod pro fide suscipiendum est certamen, duplex quasi, circa quod versatur, objectum habet; doctrinam nempe & mores. Præcipuè ita certare jubet Apostolus, ut sanæ doctrinæ suæ constet integritas, cui ne aliquid detrahatur, vindicanda illa est contra omnis generis hæreticos, frequentiori disquisitioni subjicienda, sacris versanda meditationibus, nullis precibus parcendum, quæque hanc in rem à Venerabili *B. Calovio* plura ad hunc locum afferuntur. Et cum corrupti mores plerumque doctrinam quoque adulterent, ut illa hac quoque parte muniatur, amplius etiam pro morum integritate certandum, frena injiciendo inordinatis legique Divinæ adversis cupiditatibus, studendo precibus & nunquam intermissis pietatis exercitiis. Tota epistola id agit sanctissimus scriptor, ut utriusque studium suis cordi sit, doctrinæque pariter & moribus suis constet honos. Utrumque versu vigesimo & vigesimo primo complectitur.

§. XIV.

§. XIV. Quare hanc ex versu hoc doctrinam haurimus, homini Christiano, ut in fide & gratia Divina perseveret, contra omne genus hostes, fidem & gratiam Divinam vastantes, sive illi doctrinae credendae veritatem, sive sanctitatem morum oppugnent, à primo Christianismi exordio ad extremum usque vitæ finem, serium, acre & perpetuum certamen esse inendum, sacram doctrinam mordicus retinendo & masculine defendendo; exempla poenasque apostatarum & flagitiosorum considerando; morem gerendo Divinis admonitionibus; imitando bonorum exempla; comminationes DEI per Prophetas & Apostolos factas alte menti imprimendo; summam Christianae fidei sanctitatem semper ob oculos habendo; ardentissimis precibus, cum carnis mortificatione conjunctis, indefinentem operam dando; Divinae majestatis amori nihil praefereudo & tremendum ipsius judicium metuendo; persecutorum veritatis minas & furores patienter tolerando; infirmiores ex eisdem leniter informando; praefractos verbi Divini virga severe castigando. Palmaria est hæc & per totam epistolam diffusa doctrina, quam cum jam supra peculiari tabella prolixius subjecerimus, nihil nunc, nisi *Tertulliani*, vetustissimi Patris, quem *Dorschaena* nobis suggessit industria, meditationes adjiciamus. Ita ille circa medium scripti ad martyres: *Vocari sumus ad militiam DEI vivi, jam tunc cum in sacramenti verba respondimus. Nemo miles ad bellum cum deliciis venit, nec de cubiculo ad aciem procedit, sed de papilionibus expeditis & substrictis, ubi omnis imbonitas & insuavitas consistit. Etiam in pace, labore & incommodis bellum pati jam ediscunt, in armis deambulando, campum decurrendo, fossam moliendo, aestu animi desiccando. Sudore omnia constant, ne corpora atque animi expavescent. De umbra ad solem, e sole ad caelum, de tunica ad loriceam, de silentio ad clamorem, de quiete ad tumultum. Proinde vos benedicta, quodcumque hoc durum est, ad exercitationem virtutum animi & corporis deputate. Bonum aegonem subitura estis, in quo Agonizabitis DEUS vivus est, xystaribus Spiritus S. corona aeternitatis, brachium angelicae substantiae pollicia*

politia in caelis, gloria in secula seculorum. Hactenus ille, commentarium ad *παρωρισμόν* Judæ nostri & parallelam Pauli *παρωρίαν* scribendo, Eph. VI. 10. sq. Utinam apud animum hæc demitterent Epicuræ & securæ mentes, quæ fidem rem oriolam esse existimant, in mera notitia eaque umbratili & ad horam mutabili consistentem, quæ ideo de certamine hominis Christiani contra sanæ doctrinæ depravationes, contraque vitæ luxuriam, nihil norunt, nihil cogitant, nihil audire sustinent. Hominum omnium infelicissimi. Quibus haud absimiles sunt, qui hodie certamina prioris generis contra veritatem doctrinæ celestis, rixarum contentionumque scholaricarum titulis diffamant, quasque sine solida & ab omni errore longe remota mysteriorum notitia vera pietas non subsistere tantum possit, sed nisi ab operosa ista veritatis defensione ablit, pietatis nomen haud mereatur, persuasi sunt. Horum animis insonet illud Petri, Judæ nostro parallelum: *Pseudo Propheta & falsi doctores sunt in populo, qui subintroducunt hereses exitiales, eoz, presentissimum sibi attrahunt exitium. Multi horum perditissimas vias, sequuntur, per quos via veritatis blasphematur. Contra hos pugnare, & sanctissima fidei vestra vos inedicare.* II. 1. Jud. v. 20.

S. XV. Verf. IV. *Nam ne mala vestra intestina vos fallant, in ipsa Ecclesia viscera, non sine fraude irrepserunt homines quidam; quibus tamen non est quod commoveamini; jam pridem enim illi & à Prophetis & deinceps ab Apostolis descripti, oculis quasi vestris, quales futuri essent, subjecti & depicti fuere, ad hoc judicium & poenas, quæ olim illos manent. Qui licet pietatis præ se ferant speciem, impii tamen sunt; gratiam DEI, per quam à maledictione legis vindicati sumus, ad lasciviam transferentes, quasi vero Christiana libertas licentiæ frena laxaret, atque unicum verum, DEum & Dominum nostrum JESum Christum, & verbis atque opere Divinitati ejus detrahendo, malitiosè negantes.*

S. XVI. Verba illa, quibus ad judicium descripti esse dicuntur impii, *Oecumenius* ex S. Patribus, quorum catenam texuit,

textuit, ex perpetuo vocis usu, Rom. XV, 4. Gal. III, 1. Eph. III, 3. de antegressis Paulinis & Petrinis admonitionibus interpretatur. Suffragatur illi cum plerisque Theologis *Dorschens* noster, vel nubem argumentorum, quæ id evincant, adducens. Et cum ex Calvinianis quidam absolutum reprobationis decretum hinc elicere sustineant, ostendit vir laudatus, quam à patrum expositione aliena sit hæc sententia, quamque toti repugnet epistolæ. Neque enim absoluto quodam, decretum antecedente, judicio, ad damnationem descriptos esse impios asserere Apostolum, sed ideo, quia sint impii & gratiam DEI transferant ad luxuriam. Et quænam isthæc esset Apostolica exhortatio: cavendi vobis sunt falsi doctores, illi enim ab æterno destinati sunt ex absoluta DEI voluntate, citra antecedentem impietatis ipsorum intuitum, ad exitium?

§. XVII. Mordicus defendit absurdam hanc sententiam *Tilemannus Sibencius*, quanquam renitente magno è Reformatis Scripturæ interprete, *Job. Coccio*. Cumque *Calovius* noster Piscatori versus interpretanti: *prescripti & destinati ad hanc impietatem, quam in sequentibus describit Judas*, merito imputtasset, per hoc DEUM reddi causam peccati & impietatis, vehementer de injuria illata conqueritur, precatus à DEO, ut hoc probum respiciat. Cum tamen & infans non possit non animadvertere vim hujus consequentiæ: quicumque immutabili proposito destinat hominem ad impietatem, antequam præviderit impie eundem acturum esse, is hujus impietatis causa est. Atqui DEUS secundum Piscatorem, & ipsummet *Tilemannum*, juxta quem si destinatio & decreta DEI aliquid decreta ipsa antecedens respicerent, DEUM dependentem & imprudentem facerent. Ergo.

§. XVIII. Solus ille Dominus DEUSque, cujus hic mentio fit, nemo alius est, quam Salvator noster, ad quem hæc omnia epitheta referenda esse, primo omnium indicat articuli unitas. Ita enim Apostolus: *καὶ τὸν μόνον δεσπότην Θεοῦ καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀγνόμενοι*. Jam vero unus articulus ordinarie (id enim nec Enjedinus diffitetur) ordinarie, inquam, unam notat

D
per-

personam, urgentibus præcipue reliquis totius contextus circumstantiis, de quo & regula & cautela addita *Glassii* est: articulum emphaticè primæ voci additum, reliqua omnia epitheta adjecta includere, & de eodem subiecto sermonem esse ostendere, nisi textus circumstantiæ forte repugnent. Et ut aliqui codices Græci geminum habeant articulum, (id enim excipiant Sociniani) tamen quicquid diversarum est lectionum, hanc nostram interpretationem confirmat. Ita enim illæ: καὶ τὸν μόνον Θεὸν καὶ δεσπότην, τὸν κύριον Ἰησοῦ Χριστόν. Animus enim à præiudiciis vacuus facile animad vertit, posteriorem articulum esse demonstrativum, per quem explicetur, quis sit ille μόνος Θεός Ἰησοῦς Χριστός. Præterea hoc quoque prohibet, quo minus priora illa verba de Patre accipi queant, quod tunc temporis non leguntur fuisse hæretici, qui summum DEUM negaverint; illorum autem, qui Christum non agnoscerent unicum illum herum, Dominum DEUMque nostrum, numerosissima fuit turba. Accedit parallelus ille locus. Quod enim Petrus ep. II. cap. II. v. 1. de falsis doctoribus affirmat, quod sint: τὸν ἀγαθόντα ἀντὶς δεσπότην ἀγνῶσκοντες, (haud dubiè hæc de redemptore nostro accipienda) id Judas illis verbis, quæ audivimus, profert. Negatio, cuius hic mentio fit, talis est intelligenda, quæ fit κατὰ τὴν, seu talis, qua quis abnegat Christum, in quantum DEUS est & δεσπότης noster, quod omnes propemodum ætatis ejus fecisse hæreticos constat. Sententiæ huic, quæ laudatæ elogia Salvatori nostro tribuit, varii accedunt Patres. Præ aliis notanda sunt verba *Didymi Alexandrini*, in enarratione in epistolas canon. Tom. IX. Bibl. P. ad hunc locum ita scribentis: *Animadvertendum est, solum dominatorem esse Christum, eo quod solus sit verus DEUS. Sic dum solus sit dominator & dominus Jesus, non expellit autoritate Patrem, dicens ei, domine cæli & terræ. Sic neque Pater, cum solus sit verus DEUS, extraneum facit à vera Deitate Filium.*

§. XIX. Ingeniosissimæ pietatis plena conjectura est *Dorseti*, tribus istis vocibus, δεσπότης, Θεός, κύριος, tria illa veneranda DEI nomina, אלהים, יהוה, אלהים, innuisse Apostolum. Nam in V. T. LXX. Interpretes, vocem quidem אלהים

Per

per *θεωσιώνης* omnium frequentissime exprimere. Vocabulo *Θεός* respondere אלהים. Vox autem *κύριος* licet apud LXX. saepe exprimat nomen אלהים / aut אלה / aut אלהים / aut alia DEI nomina; tamen nulli DEI nomini exprimendo frequentius adhiberi, quam nomini יהוה. Unde post alia DEI nomina adhibitum esse, vero esse simillimum: tum, quia cum in septuaginta virali translatione cum aliis DEI nominibus eadem serie occurrat, non a lii, quam huic nomini respondeat: tum quia semel tantum vox יהוה non per *κύριος* sit reddita: tum etiam, quia ad alia DEI nomina intento digito, Judam hoc omisurum fuisse & ad aliud potius quam hoc respecturum, non sit probabile.

§. XX. Sit itaque

Porisma,

Jesum Christum, salvatorem nostrum, verum esse & natura Deum, Dominum Regemque nostrum.

§. XXI. Vers. V. Ceterum ne de suppliciis, quæ falsos doctores, qui ab agnita veritate desciverunt, manere dixi, quicquam dubitetis & ut fidei & morum sinceritas hoc magis vobis cordi sit; ecce vobis exempla aliquot vindictæ divinæ. *Admonere itaq; vos volo*, non inauditi alicujus aut novi, sed quod neminem vestrum fallit: pro se quisque enim hoc scitis, quod Dominus, semel servato populo & ex *Aegypto* liberato, non impunitatem quidvis patrandi dederit: sed potius, cum non crederent, perdidit rursus, dum nempe omnes in deserto ab anno vicefimo, paucis exceptis, morti objecit, 1. Cor. X, 5.

§. XXII. Vocem: *ἀπαξ*, semel, per trajectionem poni, nihil impedit; imo τὸ δευτερον cogit. Si enim hæc duo relationem inter se habent, ut haud dubium sibi esse ait *Tilemannus*, quam aliam habebunt, nisi 78 semel salvati & iterum deperditi? Ludere videtur *Tilemannus*, cum *Cornelio à Lapide* adscribit, ac si semel educi ex *Aegypto* & iterum perditi, sibi opponeret, cum oculis suis viderit, non educationem ex *Aegypto* ut sic, sed salutem & perditionem sibi opponi, quæ & ipse, velit nolit, sibi opponit, quanquam suam sententiam ita exprimat obscure, ut vix queat intelligi.

§. XXIII. Subjungimus doctrinam, ex hoc & sequentibus

bus versibus tenendam: Pœnam à DEO flagitiis omnibus semper illatam, & de atrocitate scelerum & de fuga eorundem commonere nos merito & semper debere.

§. XXIV. Vers. VI. *Imo, ut illustrius vindictæ divinae proferram exemplum, Angelos, qui non servarunt originem suam, & in justitia originali, in qua conditi erant, non consistere, sed sua culpa reliquerunt domicilium suum, statum illum omni felicitate affluentem: hos degeneres ad tremendum condemnationis iudicium magni illius diei pantocritici, in vinculis servitutis & supplicii æternis, sub tenebris servavit, olim gravius atrocisque torquendos.*

§. XXV. *Varia de voce ἀγγήν significaciones afferuntur. Communioem secuti sumus. Nec obstat quod neget Tilemannus, hanc phrasin: μὴ ἴσθῃν ἀγγήν, de defectione à sanctitate, & statu felici usurpari, aut ullibi ἀγγήν significare id, quod datum vel acceptum ab initio. Quomodo enim ad alias usurpationes provocari potest, cum alibi hæc phrasin nunquam amplius occurrit? Et quid opus ad phrasin recurrere, cum singularium vocum manifestam habeamus significacionem? Est enim servare idem, quod retinere; & origo seu principium non id tantum est, unde quælibet res ortum habet, sed & illud, in quo ab initio constituta est. Ita cum dicitur, ad originem rei redire, idem est, ac rem in sua origine considerare. Sic origo cœlestis, origo Divina, regia, origo, non tantum ortum, sed & ortus qualitatem designat. Quæ quanquam apud Judam non exprimitur, subintelligitur tamen. Est enim ἀγγήν ἐστὶ τῶν, origo Angelis propria, Divina scilicet & Divinarum plena virtutum.*

§. XXVI. Ingeniosam tamen & non injucundam, quantumlibet novam, nec facile antea auditam expositionem dixeris *Tilemanni, qui ἴην ἀγγήν de Filio DEI, tanquam Angelorum capite & principe, explicat, quem principem apostasia sua deseruerint; hoc enim aliquoties, ait, illi à Scriptura tribui, Col. I. 15. II. 10. (cui addimus longe clariorem Ap. III. 14. collatum cum cap. I. 5.) deinde scopum quoque epistolæ id flagitare; agere enim Apostolum contra abnegantes herum Christum, quales illi, quorum jam versu 4. & 5. facta mentio. Præterea particulam ἐστὶ τῶν*

vale

tale principium indicare, cujus Angeli fuere & sub quo instituti.
Ad hæc Christum Angelorum *ἀγγέλων* dici, Col. I. 16. & *ἀγγελῶν*
1. Thess. IV. 16. Denique verosimile id esse hinc apparere:
scilicet Patrem Filio omnia subjecisse, huic autem, ceu capiti,
paruisse exercitus Angelicos; deseruisse itaque illum dominum,
cui specialiter subiecti erant.

§. XXVII. Vers. VII. Nec alia desunt iustitiæ divinz exempla.
Sicut enim Sodoma & Gomorrha, & quæ circa illas erant civitates,
Adama & Zo-boim, quæ simili modo ac illi, Sodoma nempe & Go-
morrhæ incolæ, perscortatæ sunt, (id est, ipso vocis inusitata
usu, detestanda Veneri, ut equi in feminas emissarii, ad enervati-
onem usque velut immortui) *alienam carnem s. flantes, & in*
omnem Venerem, etiam eam, quæ contra naturam est, effusæ,
preposita sunt exemplum, quod scilicet atrocitæ delicta atroces imo
aternæ excipiant poenæ, dum igne cœlitus delapso radicibus de-
vastatæ, nunc æterni & nunquam cessaturi ignis panam sustinent.

§. XXVIII. Ut ab ingenio & jucunditate paulo ante Tile-
manni laudabatur inventum, ita nunc non minus admiranda est
D. Sal. Glassii, Philologi & S. Bibliorum incomparabilis suæ atate
scrutatoris, *ἀγγέλωια*, quam vel in hoc versu interpretando testa-
tus est. Hic itaque verbum *ἐπισκοπέωσι*, de scortatione spirituali
intelligit, sequentia verba: *abentes post carnem alteram, car-*
nalem scortationem existimans innuere; spirituales vero scor-
tationem intelligi tum respectu Sodomitarum, tum respectu eo-
rum, ad quos scribit Judas. Probari id, quia civitates scortantes
dicantur: τῶν ὁμοίων τῆραις τῶν πόλεων, eodem modo quo illi scor-
tatæ. Quinam vero illi? Non civitates, quod est generis femi-
nini, sed longius præcedentes, Israëlita v. 5. & deficientes à DEO
Angeli v. 6. Hos autem spiritualiter fuisse scortatos, hoc est, à
DEO defecisse. Præterea τὸ ἐκ ΔΕΥΤΗΜ respicere, à quo hęc
phrasit legatur Pl. LXXIII. 27. & denotet, scortari deficiendo à
DEO; videatur ipse celeberr. autor Gramat. S. p. 574. Ingenio-
ssima sanè hæc tanti auctoris conjectura est; sed tamen involutio
sensus in particula ἐκ in compositione duriuscula est, nec facile

probari poterit; nemo certe, verba hæc legendo, sensum hunc facile conceperit. Is autem sensus est simplicior, qui primo omnium, cum verba leguntur, menti se ingerit. Ad hæc, cum in ceteris versibus, ubi libidinis sit mentio, ut 8. 18. 23. proprio intelligatur, cur non & hic? Utique eum apud Sodomitas hoc pervagatum fuerit vitium, imo jam in antecedentibus v. 4. voce *αἰσχρῶς* eadem impuritas fuerit denotata, quam ob delicti frequentiam frequenter castigari non videtur absolum.

§. XXIX. Vers. IIX. Licet autem Sodomitarum & flagitia, & quæ deinceps insecuta sunt poenæ gravissimæ, omnium oculis ut obserarentur æquum esset: *similiter tamen & isti*, de quibus hæctenus dixi, *somniantes*, quique securitatis sopore ita sepulti sunt, ut, licet in varios errores & flagitia libere licenterque prolabantur & pollutiones illæ, quibus foedantur, cunctis abominationi sint: tamen veteris ille spiritualis adeo illorum occupavit animos, ut neque quid agant, nec quid sibi attrahant supplicii, vacordes animadvertant. Itaque *carnem quidem detestabili libidinis impuritate polluunt*, adeoque membra sua, quæ membra Christi esse deberent, arma in justitiæ ac impuritatis constituunt; *dominationem vero*, Christum scilicet unicum herum & dominum, ejusque in ecclesiam regnum *aspernantur*; *dignitates vero*, à Christo in ecclesia constitutas, id est, sacri gregis ministros, qui nunquam cessant ad frugem illos revocare, *maledictis incessunt*, & dignitatem illam, quam sacrosanctam & illibatam Christus esse voluit, convitiis insectantur.

§. XXX. Quidam per *ἐνοπιῶν ζουένας*, quid per *ρυγιότινα*, quid per *δοξῶς* intelligat Judas, infinita reperire est sententiarum divortia, quæ si cui cognoscere volupe est, *Chr. Sam. Martini* adeat necesse est. Itaque in tanta interpretum & differentia & libertate, si singulare aliquid nec hæctenus auditum attulerit aliquis, neme credo illi vitio vertet. Fundamentum autem, ex quo de genuino versus hujus sensu omnium optime judicari possit, hoc esse videtur. Nempe princeps versiculi vox: *ἔτας* ad præcedentia Gomorthæorum & Sodomitarum (& in hac re omnes fere consentiunt) exempla nos revocat, simileque quid in illius

tem.

temporis haereticis & pseudo-Christianis reperiri clarissime in-
 sult. Ut autem in aliis ejus generis comparationibus fieri solet,
 ut comparandi momenta latissime, quatenus id Scriptura permit-
 tit, jure extendantur: ita & hic collationis membra praeter ne-
 cessitatem (quod tamen faciendum esse, apud *Marloratum* temere
 contendit *Calvinus*) non sunt coarctanda, sed proferenda; im-
 primis cum non tantum id non prohibeat Scriptura, sed concedat
 potius, imo jubeat. Ut itaque cives Sodomitae caecitate percussii
 sunt, ut quasi somno sopiti palpitarent; deludebantur ipsorum
 animi per ridicula phantasmata, somniantium instar & noctambu-
 lonum, qui dum per tenebras errabundi gradiuntur, neque vident,
 neque quid agant advertunt; interim tamen, sopitis quasi sensibus
 errare non desinunt: ita & Sodomitae, *πληχθέντες τῇ ἀνομίᾳ*,
Sap. XIX. 16. in somno & caecitate animi errabant, neque tamen
 errare & peccatis indulgere, nescientes quid facerent, intermit-
 tebant. *Οὕτως, eundem in modum*, pseudo-Christiani tempore
Juda *ἐνυπνιάζουσιν*, securitatis sopore sepulti, in errores & fla-
 gitia libere licenterque prolabebantur. Erant pollutiones istae,
 quibus carnem suam commaculabant, contra omnem naturam,
 omnium oculis obviam, cunctis honestis mentibus abominanda:
 sed veteris ille spiritualis ita totum illorum occupaverat ani-
 mum, intercluseratque ejus facultates, ut neque quid agerent,
 nec quid sibi attraherent supplicii, vacordes animadvertierent.
 Quod sane in haereticos eorumque affectas tam crassos & ipsi na-
 tura bellum indicentes, optime quadrat. Jam porro Sodomitae
 in omne genus scortationis effusi, *μετῆδύσαν τὴν ψυχὴν ἁγῆ-
 σιν ἐπὶ τὴν παρανομίαν*, *Rom. I. 26.* *Οὕτως, eodem modo*, & Si-
 moniani & Nicolaitae & Cerinthiani, aliique detestabili libidinis
 impuritate infames. Denique Sodomitae nihil morabantur An-
 gelos, DEI Servatoris sui legatos, & ipsummet Loth, DEI minist-
 rum, qui nunquam desinebat ad frugem eos revocare & Divino-
 rum judiciorum atrocitatem ante oculos ponere, quin potius,
 hoc ipsum cum iis inculcasset, dominationem in se sumtam inter-
 pretabantur, angelorum comminationes spernebant, Lothum
 ipsum tanquam peregrinum & in aliena hospitia involantem con-
 vitii

vitiis inceslebant, & *justum* hunc *justitiae* praeconeia *iniqua* operibus cruciabant, II. Petr. II. 8. *οὐτως*, eodem modo & pseudodiscaliti illi, quos Judas persequitur, dominium & regnum Servatoris nostri, quod per Angelos suos, id est, ecclesiae ministros, administrat, aspernantur & dignitatem, quam in hoc ministerium contulit, convitiis proscindunt. Ita omnia ex textu, cum historia Mosaica collato, sponte fluunt, neque quicquam est, quod ullam habeat difficultatem.

§. XXXI. Superest ut removeatur objecta à quibusdam difficultas, quod *κυριότης* & *δοξα* non videantur vel Christo, vel ejus regno, vel ecclesiae ministerio competere, sed soli magistratui politico, quem hoc loco respici, argumentis aliquot in compendium contractis comprobare annisus est diligentissimus *Martini h. l. §. 14.* Quae vero facile cessabit, si quis cogitet (1) à *D. Calovio* iis argumentis probatum esse, non posse à Juda hoc loco nisi Christi majestatem & regnum intelligi, quibus responsum non est in amplissimo quantumlibet viri doctissimi commentario, quod si firmam suam voluisset sententiam, lectorem, tantorum argumentorum robore occupatum, dubium non relinquere, sed Calovianas rationes solvere debuisset. Repetit vim illorum argumentorum *Tilemannus*, non sine *ἐπιφάσει*, & ultima verba: *δοξὰς δὲ βλασφημῶσι*, de ministerio ecclesiae tam crudite exponit, ut vix possit, qui legerit, refragari. (2) *Κυριότης* generale vocabulum est, quodlibet imperium denotans, quod si Christo non alibi tribuatur, quid impedit hoc loco tribui, cum rem ipsam ei competere, qui est *κύριος πάντων* & infinities hoc nomine describitur, haud dubium sit? (3) Cur de hac *ἀρεβείας* specie, quae est contemptus regni Christi, in una quamvis brevi epistola aliquoties agi non posset, cum de nefanda libidine agatur multoties? (4) Quid vero illud est, veteres haeresiarchas non potuisse palam aspernari *κυριότητα* sine offensione ceterorum Christianorum? Quid itaque est, unum herum & dominum nostrum Jesum Christum negare v. 4. quam majestatem ejus & dominium in ecclesiam contemnere & pedibus conculcare? Contra vero de contemptu magistratus civilis in antiquis haeresiarchis nihil usquam documenti aut

aut testimonii comparet. (5) Seducitorum flagitia Judas cum peccatis non Israelitarum sed Sodomitarum, qui immediate praecesserant, comparat, de quorum contemptu magistratus politici nihil usquam cognitum est. Remotis itaque impedimentis, veritas sententiae nostrae, contextus evidentiæ inædificata, videtur plane esse inconcussa.

§. XXXII. Vers. IX. Videte vero temeritatem hominum, qui summum illum dominatorem & constitutos ab illo ministros convictis proscindere & inconsideratum de iis iudicium ferre non verentur. At vero, ne ipsi quidem Angeli vel in Satanam illud ausi sunt. Nam *Michaël*, ille *Archangelus* & *Princeps* Angelorum, cum altercatus cum Diabolo, disceptaret de corpore *Mosis*, (forte ne illo ad Idololatriam Israëlitis persuadendam abuteretur Satan) non sustinuit tamen in tam execrandum DEI hostem, etsi manifesta ejus esset malitia, iudicium perferre blasphemiae (seu *ἕρσις* *ἁγίου*, 2. Pet. II. 11.) & convitiis in illum invchi: sed, omni acerbitate abstinens & soli DEO rem hanc committens, dixit: *Inrepet te Dominus.*

§. XXXIII. Brevibus in illam sententiam, quæ Michaëlem Archangelum creatum facit, discedimus; partim quia nomen ejus proprium exprimitur & simul additur officii nomen, (nec enim, cum dico: Archidux Matthias, unquam recte intellexeris Leopoldum Imperatorem) partim quia *מִיכָאֵל* quæ sicut Deus? non significat similem DEO, adeoque Filium DEI, sed neminem esse DEO similem: quæstio enim fortiter negat, nec citra quærendi significationem *דֵּי* facile occurrit. Ad eum modum, cum dicitur *יְהוָה שָׁמָּה Dominus ibi*, non ipse Dominus notatur, sed altare, cui Dominus præsens est; partim quia sententia, quæ ex Archangelo facit Filium DEI, multis iisque insuperabilibus premitur difficultatibus.

§. XXXIV. Exposuit has *Tilemannus*, quanquam & ipse sententiæ de Michaële Filio DEI addictus, quarum præcipua est, quod de eo dici nequeat, quod non fuerit ausus Satanæ maledicere. Quid? ait, *Michaël, Filius DEI, verus DEUS ac Dominus noster, inimicus ac conculcator Satanæ, quidni ausus fuisset Satanæ maledicere?*

dicere? Qui jam maledixerat diabolo, serpentis habitu personato, & semini epus, Gen. III. 14. Cumulat deinde argumenta, quibus idem amplius probatur, imprimis quod ipsæ Christianæ aures à formula: *non audere*, de DEO usurpata, (quicquid sit de aliis mitioribus, quibus hæc vulgo exponitur) non immerito abhorreant, quæ forte non adeo consideravere contraria sententiæ patroni. Ceterum nunc percipe, lector, quam mire se huc illuc torqueat vir eruditus, ut hoc pronuntiatum cum antecedentibus conciliet. Filium DEI, ait, quasi in iudicio disceperat cum Diabolo, diabolum τὸ ὄφθαλμα βλασφημίας ferre non ausum fuisse; tum Filium DEI increpasse Satanam. Materiam hinc, corpus nempe Moïsi, de impletione legis Mosaicæ intelligit, quam contra reduces ex captivitate, tanquam peccatores & ideo maledictioni legis obnoxios, urserit Satan, ex Zach. III. 1. cui resisterit Filius DEI, misericordiam Div. allegando, Satanamque vincendo. Locum nempe Zacharianum, in quo de corpore Moïsi nihil, nihil de Archangelo, nihil de Michaële, nihil de ἁγίου βλασφημίας, unice & literaliter à Juda respici arbitrat. Tum vero pergit, non Filius DEI, sed Satan: *non ausus est iudicium inferre blasphemiam*, & tamen statim de Filio DEI: *sed dixit*, (nempe Filius DEI) *inrepet te Dominus*. In has inextricabiles syrtis virum coniecit præconcepta de Michaële increato opinio. Numerentur vero hic vocum improprietates & textus, naturali verborum constructioni adversantes, disruptiones. Michaël pro DEO; Archangelus pro Archangeli creatore; corpus Moïsi, pro lege Divina peccata arguente; Michaël non est ausus; pro Satanus non est ausus; sed dixit, idem nempe qui antecesserat, Satanus, pro: dixit Filius DEI. Quis unquam has ambages è textu, naturali ordine fluente, sine coactis artificijs exsculperit? Contra vero has plicas tricasque feliciter declinat communior sententia, in paraphrasi expressa.

§. XXXV. Porisma: Angelorum bonorum officio & hoc involvitur, malis Angelis, homines seducturis, resistere, & dum resistunt, uti moderatione, creatura, Deum tanquam superiorem semper respiciente, digna.

§. XXXVI.

§. XXXVI. Verſ. X. *Iſti vero illa, que quidem ſcire poterant & debebant, ut maieſtatem Chriſti & regnum ejus gratioſum, in eccleſia per miniſtros ſuos adminiſtratum, ignorant tamen, ignorantia ſcilicet affectata, malitioſe ab iſtis ἐνοπρίαζόμενοι contracta, hec, inquam, convitiis impetunt. Illa vero que naturaliter, quemadmodum & bruta animalia, norunt, quæque illa notitia, quam cum brutis communem habent, iis dictitat, & circa cibum, potum, coitumque verſatur, quibus vel animalia ea moderatiōe utuntur, quam natura iis præſcribit, in iis corrumpuntur, adeoque brutis deteriores evadunt.*

§. XXXVII. Verba illa: *Quæcumque naturaliter tanquam bruta animalia norunt, non contradiftinguunt notitiam hominis animalis & ſpiritualis, ut quibusdam videtur. Notitia enim hominis animalis rationem includit, quæ vero hic per reſtrictiōem illam, tanquam animalia irrationalia, manifeſte excluditur. Itaque notitia hic eſt, quæ homini cum beſtiis eſt communis & circa res Venereas, circa cibum & potum, aliæque hujus generis, verſatur. In quæ beſtiarum notitia, quæ ἀλογία quidem eſt & bruto ſenſu, ea tamen moderatiōe fertur, ut cupiditas ſatiæ acquirat, nec corpori aut ſanitati facile attrahant detrimentum. At iſti pseudo-Chriſtiani, ejuſmodi brutis deteriores, in iſtis concupiſcentiis ſuis corrumpuntur. Commendat ſe hoc loco Andrea Wiſſowatii, quanquam Sociniani hominis, expoſitio, ita dicentis: corrupti evadunt animo per hunc abuſum, & moribus proſtigatis, adeo ut etiam corpus ſuum & ſanitatē corrumpant, & vitam hanc temporariam ſibi iſtis per intemperantiā & luxuriā, voracitatem ebrietatem, libidinem abbrevient, ac denique propter iſta ad exitium æternum à DEO damnentur: ut beſtia, quæ per ſuum appetitum imprudentem in retia ac laqueos incidunt & perduntur. Vid. 2. Pet. II. 12. Hæc ille.*

§. XXXVIII. Verſ. XI. *Væ illis! vindicta Divina & æterna condemnatio illis imminet, quod non quidem iis imprecor, ſed DEI nomine iis denuntio. Quandoquidem viam Caini ingreſſi ſunt, qui ut fratrem, ſe juſtiorē, quique DEO ob pietatem magis cordi erat, ex livore trucidabat: ita hi quoque illos odio habent, qui*

melioreſ ac juſtiores ſunt. *Et deſeptione mercedis Balaami effuſi ſunt*; quemadmodum enim hic falſus Propheta, inſami lucro quaſi faſcinatus iis maledicere cogitabat, quibus DEUS benedixerat: ita & hi lucrum captantes, ſimilia deſignare flagitia non verentur: *Et demum in factione Coræ perierunt*; perierunt, inquam, adeo enim certus ſum illorum ſupplicii, ac ſi jam periſſent. Nam quemadmodum Core, Datan & Abiram, illos, qui à DEO conſtituti erant, aſpernantes, & illos à dignitate ſua detrudere volentes, tandem in illa factione ſua miſerabili fato perierunt. ita & de hiſ certum eſt, dum in eccleſia temere turbas excitant & DEI miniſtris obſtrepunt, ſimile illis imminere exitium. Quique Cainum, Bileamum & factioſam Coræ turbam vitiiſ referunt, ſimilem quoque hiſ exitum ſortientur.

§. XXXIX. Vocula: *δαί*, quæ non tam comminatur, quam DEI nomine poenam denuntiat, poenæque expreſſio. in ultimo exemplo: *ἀπαλώσω*, *perierunt*, perſuadent, non vitiorum tantum in hoc verſu inter Cainum, Bileamum & Core, ſed poenæ etiam communionem cum falſis doctõribus in omniſ exempliſ deſcribi. Quo pacto viam Caini ire, non ſolum ſcelera ejus imitari, ſed etiam à pomeriis eccleſiæ & à facie DEI vagabundum eſſe denotat: errore mercedis Balaami effundi, non in avaritiam tantum effuſiſſime pronum eſſe, ſed ejuſdem etiam poenæ participem fieri.

§. XL. Verſ. XII. *Hi ſunt in agapiſ veſtris & conventibus illiſ, qui amoris & pauperum cauſa inſtituti ſunt, macula & dedecora, quam obrem tam ſanctum inſtitutum Joſis & ꝑ ludibrio exponitur, una commeſſa bundi, impudenter ſeiſpoſ paſcentes, & de alieno ſecure in diem viventes. Cetera tamen licet probitatem ſimulare velint, nubes tamen ſunt pluvia carentes, huc atque illuc à ventis circumacta, quæ agricolarum ſpem fruſtrantur; præterea marceſcentiſ arboriſ, nullam fructuum ſpem facientiſ; ſteriliſ, amoriſua, jamque eradicata, nulla amplius ſpe revireſcendi, deſicit enim ſuccuſ. Nam dum nullum amplius è verbo DEI, quod ſperant, ſuccum trahere poſſunt, quæ ſpeſ ſuperet?*

§. XLII. *Ligi fœci* opinio, qui ex agapis benedictio ecclesie facit, quibus peregrini hospitio exciperentur, nullo plane nititur antiquitatis fundamento & sola se singulariter commendat.

§. XLIII. *Δεῦρα δις διπλοῦν ἄρα*. Qui numero binario expiscando inhaerent, infinitis modis exponunt, quos apud *Marinum* reperire est; nec ullo modo convenire possunt, sive in eo, quomodo arbores autumno bis moriantur; sive quam duplicem mors illa arborum duplex, in pseudo-Christianis mortem designet. Ex qua difficultate feliciter se expediunt, qui non tam quantitatis quam qualitatibus rationem ea loquendi forma hic invidicunt, ac si dicatur, plusquam mortis nec unquam re victura. Vanum est, quod objicitur: *eloquentes hoc magis quam solide dicis*. Ut de enim hoc probabitur? An eloquenter magis quam solide dictum est: *Dei regis, quaterq, beatus*, si non de numero intelligatur sed de excellentia? *numquam beatus, esse tolerans, si malis...*

§. XLIII. Vers. XIII. Sunt *præterea unda maris* efferae, inftar effrenis pelagi tumultuantes, nunquam quieti, sed dum ita omnia turbant, nihil agunt, quam ut sua deformitas omnium oculis exponatur, sua enim *de decora desquamant*. Sunt etiam *bellæ erraticæ*, atque ignes fatui, qui in locis plaudosis conspiciuntur & in devia & præcipitia deducunt homines, quibus una cum illis, qui tam tenebrosos doctores sequuntur, *Caligo tenebrarum*, quoniam in tenebras præcipitaverunt homines, in æternum *servata est*. *involubilis & inextinguibilis*

§. XLIV. Potissima: Falsorum doctorum & illorum Christianorum, qui pietatis speciem præferunt, sed efficaciam ejus operibus denegant, *xerithia* sunt; ordines à DEO constitutos convitiis lacessere; affectibus & omnis generis cupiditatibus plusquam beluino more indulgere; sinceræ & notificatæ pietatis studiosos & clam & palam odisse; turpis lucri esse cupidos; turbas & factiones excitare; aliorum bonis impudenter abuti; ecclesiam, cujus nomen proficiunt, dedecori esse; pietatis speciem præferre; nihil vero pietatis possidere; imo adeo bonorum operum steriles esse, ut nullus illorum fructus ex iis ne quidem sperandus sit.

§. XLVIII. Verſ. XV. *Ad iudicium habendum de omnibus piis & impiis, ut pro ſe quisque dignum factis ſortiantur exitum, & ad redarguendum condemnandumque omnes ex iis impios, de omnibus impiis ſuis operibus, quibus inique egerunt; imo nec dicta inulta erunt, redarguet enim etiam illos de duris omnibus & blaſphemiis, quæ de illo, ante cujus tribunal conſiſtunt, aliisque temere locuti ſunt impij iſti peccatores.*

§. XLIX. Porifma. Erit aliquando cum fine huius mundi extremum iudicium, in quo omnium hominum à Filio DEI cauſa cognoſcetur.

§. L. Hanc doctrinam eccleſiæ doctores, quotquot à prima Novi T. origine docuerunt, ex revelata hac Enochi prophetia, ad hæc uſque tempora, nec uno forte excepto, conſtanter tenuerunt. Subintroierunt vero noviffima hac atate in eccleſiam Theologi, qui dum veterem, de glorioſo quodam Chriſti regno, mille ante conſummationem mundi annis, in hac terra agendo, errorem magno niſu reſuſcitare aggreſſi ſunt, ſententiæ ſuæ defendendæ, quicquid uſpſiam in ſacris vel colorem vel ſpeciem ejus præferre videbatur, ingenti numero corrogarunt. Quos inter & ſcriptorum multitudinem, & conatus ſeveritate, reliquos omnes præcedit D. Job. Wilb. Peterſenius. Is poſt plurima, quæ in hanc rem edidit alia, *Nubem*, recentiffime vulgavit, vere, ut cum Juda noſtro loquar, *ἀνυπόκρυπτον, reſtuam veritatis de regno Chriſti glorioſo*, in qua non unus tantum alterque (ceui ij, quibus Chiliaſmus antehac placuit, egerunt) ſed locorum infinita quædam abundantia & monſtroſa quaſi farrago, novo dogmati muniendo operoſe adducuntur, ſubjiciturque ſuffragium non veterum tantum & medii ævi ſcriptorum, ſed quicquid recentiffimè hominum *ἑνωχικῶν & fanaticorum* uſquam exiitit, aut etiamnum exiſtit, non ſine indignatione piorum in ſubſidium vocatur.

§. LI. Non poteſt non reverenti ſacrarum literarum leſori ſuſpectum eſſe, cum viderit, Chiliaſtum in omnibus ſere Scripturarum paginis reperiri, neque ab eo vel ipſam orationem dominicam immunem eſſe; adeo ut non amplius more veterum Chiliaſtarum ſollicite teſtimonia ſint conquirenda, ſed ultro tanta ſeſe

sefe offerant ooptiā, ut metuendum sit, ne eorum mole tandem obruamur. Nam ut, qui viride vitrum oculis obvertit, illi quicquid uspiam visui objicitur, viride apparet: ita Chiliafmi somnio delufus, quæcunqve in Scriptura dicta, vel regni tantum, vel resurrectionis, vel deletionis impiorum, vel gloriæ, vel felicitatis, vel gaudii mentionem faciunt, illico & citra controversiam de Chiliafmo agere, eundemqve stabile cernuntur. Nullibi vero in sacris literis amplius, vel regnum gratiæ, vel potentiæ, vel gloriæ regnum comparet; quicquid omnium seculorum consensu de his intellectum, id nova metamorphosi in regnum Millennarium transformatur. Ut numero testium veritatis vincant Chiliafistæ, si non pondere.

§. LII. Cui vero unquam in mentem venerit, in his duobus Judæ versiculis Chiliafsum quærere? Quæ sicut *Petersenius*, cui hoc mysterium, omnibus seculis ignoratum, tanta luce, juxta Divinum scilicet vaticinium, Dan. XII. 54. 55. 49. revelatum est, ut, si ipsi fides habenda, sine scelere & salutis dispendio negari amplius & impugnari non possit. Quare δ̄ *νεύων πρὸς ναυγῶν* non vetetur celeberrimis viris, *D. Aug. Pfeiffero* & *D. Job. Frieder. Mayero*, contra confictum hoc regnum, more veterum recentiorumqve Christianorum (qui quoties exeruerat caput hoc monstrum, bellum ei indixerant) insurgentibus, poenam ex epistola nostra, qualis fuit *Core*, *Caini* & *Bileami*, quæ medio tollantur, impia temeritate denuntiare.

§. LIII. Sententiam viri ipsam de testimonio Enochico dum proposituri sumus in compendio, notamus in antecessum, eundem asseverare: *in eodem inveniri vestigium æconomia ecclesie, in his terris sub cruce & glorificatione clarissimum*; & ita Chiliafmi partes tegit & describit. Clarissimum prædicat lumen, quod nec ullius quidem hominis oculos septemdecim seculorum intervallo, præterquam unius, perstrinxit, cujus rei causam scilicet statim subiicit: *atque intelligitur, inquit, ab iis, qui Henochiam vitam degunt & mirabilia DEI cognoscunt*. Mirum itaque non est, vel ab uno tantum, vel à tam oppido paucis, idem videri, cum unus fuerit juxta Scripturam Henochus, qui *אלהא אלהא*

Divi-

Dipinam duxerit vitam, atque ideo in gloriam citra mortis viam *transitus* sit, quod de nullo amplius homine dictum invenitur, Gen. V. 24. Nec, si Henochia vita hodie inter Christianos superfit, quisquam sententiae Peterfenianae refragari audeat, nisi se vitam Henochicam non degere, nec mirabilia Dei cognoscere ultra fateri, sed potius Anti-Christianis illis impiis, quorum tota Judae epistola plena est, accenseri velit. Haec tamen, qualiscunque est, animorum praecipua, ab examine novae sententiae haud quaquam dimovebit.

§. LIV. Sententiae vero his nervis, nisi me omnia fallant, incedit. I. Subjectum, de quo tota epistola Judae loquatur, esse *Ἰσραηλῖταις*, genus hominum Anti-Christianum, Apostoli aetate conceptum, v. 4. qui spiritus Anti-Christianus fluxu temporis magis magisque creverit & ultimo demum tempore hominem peccati & filium perditionis plene ostensus sit, apparitione Domini, *ὡς ἐν παρουσίαυ*, e medio tollendus, v. 17. II. Probari id ex locis plane parallelis, ubi hic spiritus iisdem paene verbis describatur, ad quae se respicere ipse disertè fateatur Judae, v. 17. & 18. utpote cum Dominum hos *Ἰσραηλῖταις* negaturos esse praedicat, v. 4. quod & dixerit Paulus, I. Tim. IV. 1. quod variis futuri sint sceleribus infames, v. 10. & hoc convenire cum Paulo, II. Tim. III. 1. & quod emphaeze surrecturi sint, quos & notaverit Petrus, II. Ep. III. 3. Quae omnia hi duo Apostoli fore asserant *ἐν ἑσχατῆς ἡμερῶν*, ultimo tempore mundi, in quo nempe Anti-Christus dominaturus & tandem adveniente Chiliaismo destruentus sit. Quod porro hi Anti-Christiani populi cum magno Anti-Christo & spiritu ejus DEUM & unctum ejus atque omnes ipsius unctos & sanctos, (hi nempe sunt, qui hodie appropinquante *ἡμερῶν ἡμετέων* & Anti-Christi deletione, novum hoc Christi regnum expectant, venerantur & extollunt atque ideo varia ab ejus hostibus convicia & scommata tolerare necesse habent) blasphemare & multa *ὀνειδία* in eisdem loqui instituant, v. 8. 10. 15. quae vero Anti-Christo magno cum *ἐν φωνῇ* tribuantur, Dan. VII. 8. 11. 20. 26. XI. 36. Apoc. XVII. 13. XIII. 1. 4. 5. 6. 7. quod contradicturi sint in saeculo Core, v. 11. quod idem de Anti-Christo pronuntiaverit Paulus,

2. Theſſ. II. 3. 4. 8. III. Negationem τὸ μὴ δεσπότη καὶ κυρίῃ
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, quam impio suo tribuat Judas, v. 4. non esse
 negationem Divinæ ejus naturæ, ut tota quidem, sed perperam,
 senſerit antiquitas, sed negationem & oppugnationem glorioſi
 ejus regni Chiliaſtici, quod explicet ipſe Judas, per *contemnere*
dominationem, ſive regnum hoc Chriſti Chiliaſticum; & *δόξας*,
 quæ in regno hoc manifeſtandæ ſint, criminari & convitiis pro-
 ſcindere, v. 8. Exponere hoc ipſummet Chriſtum alibi, per,
nolle, ut Chriſtus ſuper ipſos regnet, Luc. XIX. 14. 27. Quales
ἀνομιμένους & ἀντιλέγοντας & βλασφημούντας, dictata ipſis, cum
 reliquo Anti-Chriſtiano grege, mortis pœna, nominaverat par
 illud Theologorum Anti-chiliaſticorum, *Pſefferum & Mayerum*.
 Eſt enim eidem Anti-Chriſtus uno verbo Antichiliaſta. IV. Hunc
 vero Anti-Chriſti ſpiritum non demum deletum iri in fine mun-
 di, ſed ante milleniũ Apocalypticum, evidenter probari ex
 Apoc. XIX. 20. 21. ubi dicatur Anti-Chriſtus mittendus in cami-
 num ignis, quam conjectionem demum ſeqvatur capite XX. mil-
 lenium iſtud adeo decantatum. Nec minus id ex Daniele patere
 cap. VII. ubi beſtiæ & Anti-Chriſti deletio graphice deſcribatur,
 quam tamen v. 13. ſ. inſeqvatur regnum Chriſti, in hac terra agen-
 dum. Ex quo neceſſario ſeqvatur, Enochi noſtri prophetiam
 non agere de judicio extremo, ſed de particulari judicio, felicita-
 tem millenariam antecedente & cum chiliaſmo immediate con-
 juncto. V. Denique hunc Anti-Chriſtorum caſum, adeoque &
 regnum chiliaſticum, non longe abeſſe ſed proxime inſtare. Lu-
 culento eſſe indicio, quod hodie ubique conſpiciantur illi ipſi
 Anti-Chriſti, vivis coloribus à Juda depiſti. *Hos enim, ait, non*
opus eſt, ut IN ALIIS LOCIS anxie queramus, cum HIS IPSIS
TEMPORIBUS, Henochi ſpiritu in hunc usq. diem reſtante, magno
numero conglomerari videamus, qui cum Caino fratrum ſangui-
nem ſitiant, (Anti-Pietiſtæ nempe, ut receptis hodie nominibus,
dictis lucem afferamus, Pietiſtarum) & falſi Propheæ Balaami,
(cui quidem Alſeburgicorum vaticiniorum adoratores, ob mani-
feſtos oraculorum & eventuum errores, rectius & commodius
comparentur) errore dicuntur, ſpiritusq. Core, Dathan & Abiram,

contra Christum (brevi ad erigendum regnum chiliafticum venturum) ore blasphemus & contradietorio se opponunt.

§. LV. Hactenus sententia Peterfeniana ex L. I. §§. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. itemque L. II. § §. 55. 56. 57. ea fide excerpta, ut haud putem, quicquam allatum esse, quin id pro suo autor sit agniturus. De quo iudicium, spero, in timore DEI, sine metu blasphemiam in Christum redundaturam, citraque formidinem ejusmodi exitus, qualem optimis viris minitatur autor, promere licebit.

§. LVI. Itaque I. Difficile dictum est, quid per Anti-Christum intelligat *D. Peterfenius*, & quomodo eundem, ut ab aliis impiis differat, definiat, si vel omnia ejus scripta perreptes. Publice hactenus recepta ecclesiam nostram doctrina fuerat, quae & in omnibus compendiis proponitur, duplici modo vocabulum *Anti-Christi* (quod *D. Hulfemanni* nostri è Breviario verbis exprimam) à Spiritus S. usurpari, vel etymologice, pro omni eo, qui qualitatem personae & doctrinae Christi ex proaeresi labefaciat. Quo sensu *S. Johannes* aliquoties Anti-Christi nomen iis imponit, qui negant Jesum esse Christum; qui negant Patrem pariter & Filium; qui solvunt Jesum; qui non consistuntur, Jesum Christum venisse in carnem, i. Joh. II. 22. IV. 3. 2. Joh. v. 7. vel specificè, pro eminente & insigni illo seductore, qui minoribus & imbecillioribus *Anti-Christi* antonomastice praefertur. De quo nempe, i. Thess. II. 3. 4. 9. II. 12. Ut autem priori modo accepta voce, antiquissimi haeretici eorumque successores, Divinitatem Christi negantes, ab Apostolo haud dubie intelliguntur, ipso vocum naturali significato nihil aliud nisi errores circa Christi personam capitales insinuante: ita posterior acceptio in loco Paulino evidenter eum notat, qui magnam in doctrina fidei defectionis causa est, eo quod se pro DEO in ecclesia gerat, cultumque DEI non ad normam Christi, sed pro suo arbitratu instituat, i. e. Pontificem Romanorum.

§. LVII. Haec quanquam ipsa litera textusque legenti ultro, nullo adhibito artificio, ingerat, *Peterfenius* tamen nihil horum agnoscere videtur; cui Anti-Christus potius est, qui se dominum & regno Christi opponit, illudque & ministros ejus ludibrio habet & convitiis proscindit. Cumque omne peccatum aliud legibus

& dominio Christi repugnet, præcipue vero peccatum in Spiritu S. & Filium hominis, cum blasphemia in Christi doctrinam & officium cōiunctum, quæ ut & alia huius generis in iis etiam reperiri, qui non sunt Anti-Christi, facile *Petersenius* concesserit: non possum ulla conjectura consequi; quid proprium sit Anti-Christo Peterseniano, nisi quod hic regnum & dominium Christi non omne & in sua lætitudine consideratum, sed illud adeo ab ipso pictum contumque, scilicet Chiliaisticum, dura verborum blasphemia impetunt, ceu & supra ostendimus. Quo pacto non potest non in ipso limine circulus à Petersenio committi. Cum enim quaeritur: unde probetur, Judam de Anti-Christo agere? respondetur, quia ejus proprietatem recenset, quæ est convitari regnum Chiliaisticum. Cum ulterius quaeritur: unde probetur, de hoc convitio Judam agere? Respondetur: quia de convitio, Anti-Christo proprio, agat. Quod est in idem redire.

§. LIX. Si res aliter se habeat, clariorem mentis expositionem promte audiemus. Venia enim nobis merito dabitur, si in re obscuriori, quippe hæcenus inaudita & innumeris diffusissimisque novitatibus turgente, non omnia penetremus. Dicere confidenter quis audeat, si omnes singulosque Patres aliquis & universum Scholasticorum gregem, & quicquid uspiam recentiorum Theologorum est, ne ipsis quidem exclusis Fanaticis, centies perlegerit, hospitem tamen eundem fore in Theologia Petersenio-Chiliaistica: Adeo pleraque huius Chiliaismi hypotheses, fundamenta præcipue s. literarum, innumerò numero iisdem substrata, (quæ recte hæc ipsa *veſtigi* quotidie crescunt) nusquam antea gentium (quicquid sit de Chiliaismo generatim considerato) ullibi comparuerunt. Quid itaque mirum est, si, qui omnem ætatem in mustea hac Theologia hæud triverunt, mysteria ejus omnia non statim aut explorent aut intelligant?

§. LIX. II. Institutis cum aliis locis parallelismus, si recte cum intuearis, nihil habet, quod solide, concludat. Nam primo in descriptione particularissimæ alicujus vel personæ vel rei, qualis hoc loco Anti-Christus esse supponitur, non una tantum alteraque proprietat, à qua illa depingitur, sed omnes singulaque conjun-

ctam

Etiam attendenda sunt; ut adeo ex iisdem, non nisi collectim sum-
 tis, recte ad personam vel rem concludere possis. Fieri enim
 posse palam est, ut in uno alteroqve, imo etiam in pluribus, illa
 cum personis rebusqve aliis conveniat, inutilisque reddatur con-
 sequentia hæc: alibi nonnulla descriptionis membra pariter oc-
 currunt, ergo & ibi de eadem re necessario sermo est. Quod in-
 numerorum de Christo in V. T. vaticiniorum exemplis constat,
 quæ si mutilata discerptaqve alibi locorum quærere & ex pra-
 sumpto hoc parallelismo ad Christum concludere instituas, erro-
 ribus te necessario involves. An ideo illustre Jesaia vaticinium
 c. LIII. vel de Israele, vel de Jesaia aut Jeremia agit, quia Judæi
 variarum phraeon in Propheta, cum Jeremia, aut Jesaia, aut
 Israelis historia in sacris convenientiam speciosè ostendunt? Jam
 quotquot à *Petersenio*, in *παραλληλίστη* loca allegata sunt, vix quar-
 tam proprietatum, quæ in epistola Judæ occurrunt, partem in se
 continent. Nihil in Daniele, nihil in Paulo, nihil in Petro, de
 gratia ad luxuriam translatione, nihil de scortationibus, nihil de
 Sodomia, nihil de carnis pollutione, nihil de *εὐπρασιμοῖς*, nihil
 de peccandi *ἀνασθησῆ*, nihil de insania lucri cupidine, nihil de ia-
 temperantia victus, nihil de non intellectorum obtreactione,
 nihil de offensionibus fratrum in agapis, nihil de respectu personæ
 utilitatis causæ, nihil de immiseriordia erga fratrem, nihil de
 plurimis aliis.

§. LX. Secundo, nec excipi potest, præcipuas proprietates
 attendendas esse. Nam quæ sint auctori, qui scribit, præcipuas;
 non supponendum ex ficta quadam hypothesi, sed immore pro-
 bandum est. Si vero, quod præcipuum est, affirmari ex eo, quod
 primo præcipuoqve loco ponitur, debet, præcipua ejus, contra
 quem stilum stringit Jadas, proprietates *ἢ ἀσέλγιστα* fuerit & luxu-
 ria, ejus species postea intemperantis victus, incontinentia libi-
 dinis, impotentia iræ & odii erga fratrem, aliisque ejus generis
 per totam epistolam diffusis, describuntur. Si judicium fiat ex
 eo, quod frequentius reperitur & severius impugnatur, præcipuas
 proprietatis subjecti Apostolici, inordinatus & monstruosus libi-
 dinis ætus fuerit, quem adeo sollicitè & tanta ubique cura castigat

persequiturque, ut non potuerit, quicquid usquam fuit doctorum, inde non colligere, impuros istos seculi Apostolici Simonianos & Gnosticos ab Apostolo præcipue notari, de quorum abominandis circa Venerem spurcitiis ad horrorem usque & ingenti consensu veteres conqveruntur, quorum testimonia ad v. 4. sedulo conquisivit *Martini*. Apud Euseb. II. 13. Justinus: *nihil tam impurum esse aut excogitari unquam potest, quod flagitiosissima istorum scita longo intervallo non superet, adeo ut non modo scriptis prodi, sed ne quidem sermone efferi possint à modestis hominibus, obinimiam turpitudinem & obscenitatem.* Quis hic non inveniat ἀσελγειαν illam Sodomiticam, exornificantem, post alienam carnem eantem, corpus polluentem, ipsos bestiarum more corruptipientem, juxta omnem libidinem suam incedentem? Ut per totam epistolam hanc ἀσελγειαν depingit Judas.

§. LXI. Tertio si ipsa τὰ σκληρὰ καὶ ἠπέρογκα, dura & superba, quæ contra Christum herum & dominum loquuntur, ceu præcipuam subjecti Apostolici proprietatem urgeas, ut facere *Petersenius* videtur, qui ideo tam diligenter illud Danielis & Johannis conferre jubet: *os, magna loquens*, cur hæc proprietates non æque inveniatur in Simonianis, de quorum coryphæo Lucas: ἀλεγὶ ἕναί τινὰ ἐαυτὸν μέγαν: & apud Euseb. loco allegato Justinus: *immissi sunt à Demone homines quidam, qui Deos se esse dicerent: ex iis fuit Simon Samaritanus: & de Samaritanis ipsius: hunc Samaritani prope omnes & ex aliis gentibus nonnulli, summum Deum esse confitentur, Helenam quoque confitentur, quæ publice in lupanari prostituerat, eamque summi DEI nationem esse affirmant*, quæ occasione in detestabiles eorum libidines supra memoratas digreditur. Annon hoc est: τὸ σῶμα αὐτῶν ἠπέρογκα λαλεῖν, θαυμάζοντες πρόσωπα, v. 16. eos eorum superba loquuntur, dum personam, Simonis aliorumque admirantur? Et quid clarius Petri illo, vere παραλλήλῳ, 2. Pet. II. 18. qui superba ista impiorum verba in hunc præcipue finem directæ esse profiteatur, ut faciliorem libidinibus suis viam invenirent? Quod non potest aptius quam de Simone & Simonianis intelligi; superba & magna de se loquebatur Simon, ut his lascivix suæ suorumque libi-

libidinum turpitudinem eo speciosius tegetet. Nam & genti-
 lium Dii, quantumlibet adulteri & promiscuarum libidinum
 amantes, peccasse tamen non putabantur, quia Dii erant, quibus
 omnia licebant. Ita Simon, & ipse primo libidinosus, & deinceps
 ad parem libidinem sollicitans alios. Verba Apostoli sunt:
superba vanitatis loquentes (superba magnaque de se predicantes,
 quae tamen vana & mendacia sunt, cuiusmodi illud, Act. VIII. 10.
 οὐτὸν ἐστὶν ἡ δόξα αὐτοῦ τὸ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἢ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ
 ματαγοῦτος) ob ipsam vocum constructionem ullo modo de su-
 perbis contra Christum dictis intelligi potest, quippe quae non
 sunt ὑπέρογκα ματαγοῦτος, superbe quidem dicta, sed nihil in se
 habentis, verum ὑπέρογκα ἀσεβείας superbe quidem, sed impte
 & temerarie prolata) pellicunt in desideria carnis & luxuriam
 eos, qui paulo ante ex terroribus eluctati fuerant, plane ut Si-
 mon Samaritanus, novos Christianos; ἐξίστων τὸ ἴδιον τῆς σαμα-
 ρείας, ἢ προσήχον πάντες ἀπὸ μικρῶν ἕως μεγάλων, seducens gentem
 Samariae, quippe cui auscultabant omnes à minimo ad maximum,
 Act. VIII. 9. 10. Nec postea, vel vere vel simulate ad Christia-
 nismum conversus, animum priorem exiit, quin relapsus ad
 sordes, DEUM sese, *Iustino* esse, esse gloriatus est, eoque secta-
 rios suos, ceu addit *Eusebius*, ita decipit, ut secretis ipsius auditis,
 protinus animi ipsorum percellerentur, ruerentque ceu impetu
 quodam infandas illas libidines, quarum insaniam verbis Eusebia-
 nis paulo ante deseripimus.

§. LXII. Nec apparet, quid excipere possit *Peter senius*, nisi,
 alibi tribui os magna loquens Anti-Christo, & forte: ipsum met
 Simonem esse unum de Anti-Christis. Quasi vero unum predi-
 catum non possit pluribus tribui, & Noa redderetur Filius DEI
 ideo, quia de utroque ex aequo dicitur, quod sit *predicans iusti-
 tiam*, Ies. LXIII. 6. 2. Pet. II. 5. Et quomodo Simon unus de
 Anti-Christis esse potuit, cum spiritus Anti-Christi Judaetate,
lacertos tantum movere inceperit, juxta Nubem, L. I. p. 10. Si-
 mon vero ὑπέρογκος & ἀσεβής in eminentissimo gradu fuerit,
 adeo ut in magnorum Anti-Christorum numerum ideo fuerit à
Grotio susceptus.

§. LXIII. Quarto, ut in parallelismo suo *Peterfenius*, quicquid tam operose dixerat Judas, eiqve vere $\tau\alpha\rho\acute{\alpha}\lambda\lambda\alpha\theta$ Petrus, de $\alpha\sigma\iota\lambda\gamma\epsilon\iota\alpha$ ejusq; speciebus, imprimis de monstrosis eorum, qui subintroierunt, libidinibus, sicco pede & alio silentio præterit: ita vix credo eundem hæc flagitia Anti-Christis suis hodie, aut imputaturum esse aut objecturum, in quos tantum ob $\upsilon\pi\epsilon\sigma\gamma\iota\kappa\alpha$ & $\sigma\upsilon\lambda\lambda\eta\sigma\alpha$, criminationes, derisiones, blasphemationes regni Chiliaſtici & insinuationes hæreseos Cerinthianæ tam acerbe invehitur, ut velit ideo ex regno Christi exclusos & sublatos è regione viventium, reliqua flagitia omnia, tam studiose à Juda enarrata, ac si ea nihil Anti-Christos hodiernos attinerent, dissimulans & silentio involvens. Quod annon parallelismum suum vehementer reddat suspectum, nisi denuo novas, quæque nullius mentem legentis naturaliter subintrocant, libertatem causaturus filiorum DEI à servitute hominum, interpretationes componiſſici velit, ipse dispexerit.

§. LXIV. Quinto, quis credat dubitandum esse, quin collusives illa populorum Gog & Magog, à Diabolo post millennium suscitandorum, qui civitatem sanctam, in qua Christus regnat & exercitium sanctorum, aggressuri denuo (juxta theſin quartam, der Wahrheit des herrlichen Reichs Christi) & adſicturi quantumlibet brevi tempore sunt, Christum herum & dominum, excusso ejus jugo atqve dominio, cumqve eo sanctos millenarios blasphematuri, $\upsilon\pi\epsilon\sigma\gamma\iota\kappa\alpha$ καὶ $\sigma\upsilon\lambda\lambda\eta\sigma\alpha$ contra eosdem locuturi & sese in omnibus iis sceleribus volutaturi sint, quorum catalogum texuit Judas, adeoque Anti-Christi secundum *Peterſenianam* definitionem in summo gradu futuri sint, qui tamen non judicabuntur ante sed post millennium? Quid itaqve impedit, quo minus hi ultimi Anti-Christi & hoc ultimum judicium ab Enocho & Juda intelligatur? Imprimis cum uterqve millenarii regni & felicitatis Chiliaſtice, Anti-Christi casum inſecuturæ, adeoque futuræ post hoc judicium futurum esse, utraqve manu largiatur *Peterſenius*.

§. LXV. Sexto, quæreret haud immerito ex *Peterſenio* licebit, annon singula ista, quæ subintroducitis suis tribuit Judas, præ-

predicata, vel singulatim vel etiam collectim sumta, etiam in homines summo impios quoslibet, qui tamen non sint Anti-Christi, aut in regnum Chiliasiticum blasphemii, conveniant aut convenire possint? Non credo hoc ulla specie eundem negare posse, quid enim impediēt? Nondum in indicem testimoniorum Chiliasiticorum relatus psalmus Davidis decimus, nisi forte Nimbus, queat nubem insecuturum esse sperat autor, hunc locum aliaque innumera in Chiliasmi abyssum posthac absorpturus est. Nihil est scelerum, nihil flagitiorum à Juda memoratorum, quin & hic quoque completatur, deque impio, generatim accepto pronuntiet, Vocet **שׂוֹי** *impium*, ἀσεβῆ. Adscribit eidem **נָבוּחַ** & **נֹכַח** **דֵּן** *συληρότητα ὑπερογκον*, *pratumidam superbiam*, & quidem **כָּל מוֹמְרוֹתַי** **אֵין אֱלֹהִים** *καὶ ὑπερότητα ἀσεβῆντα*, *DEUM* nihil timentem, ipsius providentiam & dominium nihil curantem, **אֱרָה פִּיהוּ כְּלָא** *os magna loquens*, **כַּעַת אֱלֹהִים** *consequentem & blasphemiam DEI*, **תְּהַלֵּל עַל תְּפִאוֹת נַפְשׁוֹ** *τὸ ποιεῖν κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν*, **כְּקַי** *Viam Caini*, aliasque non minore numero aut pondere, ac Anti-Christo suo recentiores. Similia legas, Pl. XII. i. per totum, Pl. LIII. Psal. LXXXIII. 6. & alibi passim.

§. LXVI. Septimo contra universum hunc instituti parallelismi apparatus, duo immota producimus argumenta. Quorum primum ex universalitate iudicii, ab Henochio insinupati desumitur, constringiturque hoc Syllogismo:

Quodcunque iudicium simpliciter est universale, & in omnes omnino homines, & in omnes omnino impios, & in omnia omnino peccata administrandum, id non est chiliasiticum (quippe quod neque omnes homines, neque omnes impii subibunt) sed extremum & ultimum.

Enochicum ————— Ergo.

Minor eousque vera erit, donec immotis argumentis demonstratum fuerit, a litera textus, quæ universalitatem illam triplicem in terminis completitur, esse recedendum, qualia argumenta hæcenus adducta non esse, ex discursu instituto patuit. Alterum à summo impietatis gradu, à Juda diserte expresso, procedit:

Quicunque agit de hominibus impiis, secunda omnes impietatis gradus in mundo jam tum, cum scriberet, existentibus, is non agit de Anti-Christo, lacertos movere incipiente.

Atqui Judas _____ Ergo.

§. LXVII. Nempe adeo evidens est, à Juda describi impios homines, qui, se jam vivente & scribente, callide in ecclesiam introierant, qui ipso facto gratiam DEI ad luxuriam transtulerant, qui Christum dominum & herum negaverant, qui dominationes & majestates blasphemaverant, agapas fidelium foederaverant, qui carnem suam polluerant, qui omnibus concupiscentiis indulserant, ut oppido cœcus sit, qui semina tantum horum vitiorum clam suppullulantium notari existimet. Paulus quidem, sed alia longe verborum dispositione; suo jam tempore *ἐνεργείσθαι τὸ μυστήριον* dixerat; quasi secreta quadam ratione parturiri, non erupisse in nervum & ipsos Anti-Christi unguis ostendisse. At Judas omnia contra. Adesse *ἀσέβεις*, assidere publicis conviviiis, libidinum cœno contra naturam se immergere, aliorum elemosynas sine fronte, sine pudore, *ἀφίσσας* devorare, Deum ministrumque ejus audacter contemnere, superba duraque contra eosdem loqui. Hocine est, mysterium scelerum Anti-Christianorum in occulto operari? Imo ob istos *ἀσέβεις* necessitate quadam Divinitus se permotum esse scribit Judas, ut ad serium Christianumque certamen adversus istas Christianismi *σπιλάδας* & maculas suos exhortaretur. Idne adeo necessarium fuerat adversus istos futuri Anti-Christi embryones, nondum natos, in occulto mysterio latitantes & motum tantum quendam in utero ostendentes? Adeoque plane persuasi sumus, citius de Turcorum Muphti Enochicum vaticinium & Juda epistolam, quisquis ecebrinis istis de Chiliastico Anti-Christo imaginationibus non est *ἐνοπνευζόμενος*, quam de Anti-Christo intelleturum esse.

§. LXVIII. III. Quod loquendi formam *negare solum herum, Deum & Dominum J. C.* concernit, quæ ratio est, quod eandem ex illo potius loco: *nolumus ut hic super nos regnes*, qui nec unam phrasens illius vocem complectitur, quam ex vere parallelo, qui & subjectum idem & idem prædicatum in iisdem vocibus habet:

ἀγνός

*ἀποστόλων, ὅτι ἡγοῦσθαι ἐστὶν ὁ Χριστός, 1. Joh. II. 22. relisquisque
 hunc amplius explicantibus, 1. Joh. IV. 3. 2. Joh. v. 7. exponat
 Peterfenius? Quæ loca Divinitatis Christi, à Patre per generatio-
 nem acceptæ, negationem ita manifeste enuntiant, ut recordari
 simile esset, ea de re dubitare. Nec desunt inter nostros quoque
 Theologos, qui τὸν μόνον θεοπότην Θεόν, ad Deum Patrem referant,
 quo pacto exactius in Johanne responderet, τὸ ἀγνῶσθαι τὸν πα-
 τέρα, καὶ τὸν υἱόν, cujus & asserti ratio statim subjicitur. Alterum
 quoque ex ipsa epistola nostra locum, quem pro obtinenda sen-
 tentia sua adducit, cum dicitur: *dominationes spernunt, glorias
 blasphemant*, phrasin illam interpretari, quia nullo argumento
 probatur, merito rejicitur. Idque eo magis, quia nec eandem
 loquendi rationem complectitur, (cum ἀγνῶσθαι ordinariæ &
 absolute possum sit mentis, ἀθετεῖσθαι vero voluntatis) & quæ-
 cunque generalem illam judæ præpositionem, *gratiam Dei trans-
 ferunt in luxuriam & solum verum Deum Dominum, f. C. negant,*
insequuntur, effectus sunt ex hac luxurie tanquam fonte & causa
 profluentes. Ut enim ἀσεβῆς ideo carnis voluptatibus ad stu-
 porems usque indulgebant, quia cum gratia Divina omnem luxu-
 riam stare posse persuasi erant: ita regnum Christi gloriamque
 ejus convitiabantur, quia credebant, merum illum hominem esse
 & cum Divinitate, omnia gubernante, nihil commune habere.*

§. LXIX. IV. De tempore quo delendus est Anti-Christus,
 non opus est, ut solliciti simus, cum de Anti-Christo imprimè
 isto Utopico, in epistola nostra, ceu antea indubiis rationibus
 probavimus, nihil agatur. In Danielis vero vaticinio sole me-
 ridiano clarius est, non temporarium quoddam, sed extremum
 judicium describi, quod imperium Christi & sanctorum sequitur,
 non certo tempori alligatum, ceu vocem מלכות עם, cum aliud sub-
 terfugium ipsis haud superfit, exponunt Chiliastra, sed æternum,
 quippe quod יהיה ויהי לא יעדר ולא תחתל non auferetur, neg. corrup-
 pietur, quodque est regnum מלכות עם עלמיהו, ער עלמיהו וער
 עלמיהו, in seculum & usq. in seculum seculorum, ter repetito æternitatis
 verbo, ne quæ impudens & temeraria glossa determinatum tem-
 pus, quale ceterorum imperiorum, imprimis Romani, plusquam

millenarii, fuerat, somniaret. Nec repugnat alter locus, Apoc. XIX. 20. 21. ea accuratione à celeb. D. Pfeiffero tractatus c. VI. p. 230. f. ut refelli potius idoneis rationibus debuisset, quam ob justum piúmque zelum in regnum chiliaisticum (πολλῆς Φαυρασίας plenum, atque ideo, quocunqve loco intuearis, non minus ridiculum quam monstrosolum, Christoqve indignum) exercitium, nescio quibus maledictionibus, à quibus mens vere Christiana abhorret, involvi.

§. LXX. Ut in jucunda ista & propinqua Chiliaisticarum delitiarum expectatione sese delectent, qui opinionationem istam plus quam fallacem adeo alte imbiberunt, ut mortem potius parati sint oppetere, quam hanc, impressæ animo veritatis, teu vocant, particulam deserere, non inviti patiemur, dummodo exuere affectus & rem citra præjudicium considerare, nec iis, qui ex melioribus verbi Divini fundamentis aliter persuasi sunt, necessitatem imponere velint, regnum hoc Φαυρασιώδης, variisque fidei articulis, ut jam olim cum multis aliis Theologis immortalis vir gloriæ Job. Gerhardus censuit & ostendit, insidias struens, omnibus viribus oppugnandi.

§. LXXI. Optamus tamen interea, ne illi cum Caino fratrum suorum gregem, ecclesiam orthodoxam, quæ ab hoc dogmate, exceptis paucis rerum novarum amatoribus, æternis temporibus aliena fuit, ob rejectum errorem, in ecclesia nunquam receptum, semper exosum, semper expurgatum, infesto odio persequamur & altare novum contra altare vetus erigendo, sint ἀποδοπιστοὶ ἐαυτῶν, ut Judas noster loquitur, ab ecclesia se separantes, & schisma, quantum in se est, inducentes; ἡυχημένοι, carnali affectu defendendi semel proposita ducti, καὶ πρὸς τὴν μὴ ἔχουσαν, spiritum ingenuæ caritatis & cum reliqua ecclesia communionis non habentes. Optamus, ne cum Bileamo meliora ex ipso ore DEI, in verbo suo, unica credendorum norma, loquente edocti, fallaci spiritui, falsas revelationes jactanti, hasque canonij jam diu clauso, sub eadem canonis autoritate (cum omnis revelatio, etiam quæ hodie fit, canonem in se habeat, juxta præstationem partis secundæ; der Wahrheit des herrlichen Reichs Christi

Christi) addenti, fidem adhibeant, Deoque qui se solum in re fidei
audiri cupit, oblaentur. Optamus denique, ne cum Core,
Dathan & Abiram, Spiritui per Moson, Prophetas & Apostolos
loquenti, totique DEI ecclesia, quæ tanto tempore sine nova hæc
Chilistica doctrina quæta fuit, contradicere, turbasque ex rurbis
excitare pergant. Ita reducetur pristina tranquillitas & inimicis
nostris ansa omnis insultandi nobis præcedetur.

§. LXXII. Verf. XVI. *Hi homines neutiquam Spiritui DEI,*
per verbum ipsos monenti, sedato animo obtemperant, sed quia
in voluptatibus summam ponunt felicitatem, si quid adversi aut
non ad ipsorum voluntatem fluentis ingruat, ilicet *murmuratores*
sunt & de sorte sua cum DEO expostulant, semper itaque *queruli*
sunt & in contentiones proclives; cetera quidem indulgentes cu-
piditatibus & *secundum prava desideria sua incedentes*. Et ut
dignitatem libidinibus suis concilient, nec ita male illorum gratia
apud plebem audiant, nescio quam autoritatem fingunt, atque *as-*
illorum impurissimum *præsumida* & superba vanitatis (2. Petr. II.
18.) *loquuntur* atque effutit. Quæ licet vanissima sint, reperiunt
tamen discipulos, qui non tantum ejusmodi nugis faciles præbent
aures, sed etiam illorum, qui hæc protulere stolidi, *personas* tan-
quam quantivis precii homines, *admirentur* atque *utilitatis*, quam
captant, *gratia magnificiant*.

§. LXXIII. Quæsi verit hic aliquis, annon totus hic versicu-
lus continuatio sit vaticinii Enochici præcedentis? Non multum
quidem interest sive negetur (& hæc communis est sententia) sive,
quod non adeo absurdum putamus, affirmetur. Nam ita I. for-
tius validiusque impios suos constringeret Judas, proponendo
pœnam, impletam ab Enocho non generatim tantum, sed in specie
quoque ei, quam in suismet reprehenderat Judas, dictatam; ac si
diceret, his ipsis peccatoribus quales vos estis, Divini judicii seve-
ritatem Judas sigillatim denuntiavit. II. Enumerantur in hoc
versu ea ipsa delicta, quæ in præcedente epistolæ parte jam repre-
henderat Judas. Murmuratores sunt Koritæ, dominationes
contemnentes & blasphemantes dignitates, contentiosi & queruli
Cainitæ, sorte sua non contenti atque ideo cum germanis fratri-
bus

bus in iurgia effusi. Qui secundum cupiditates suas ambulant, omne ἀρσένιον genus, quod declinat Judas per totam epistolam, incontinentiam, avaritiam, prodigalitatē, iracundiam, inconstantiam complectuntur. Quorum os superba loquitur, blasphematores sunt Domini Jesu Christi sui, cuius honorem exemplo Simonis ad se rapiunt. Qui personas admirantur privata utilitatis causa, ii sunt, qui his ipsis adherent, eosque colunt. Quos in tam brevi epistola Enochii potius quam suismet verbis, quae super vacuum repetitionem spirare videri poterant, iterato nominare conveniebat. III. Orationis quoque conexio qua vox ὄντος ad immediate antecedentes ἀρσένιος referretur, eorumque praecipuas species exprimeret, hoc pacto longe commodior esset, quam si juxta vulgarem opinionem Judas primo homines impios describeret prolixè, deinde interjiceret Divina iudicia, cum in descriptione iterum & fere dixerim per tautologiam quandam continuaret sermonem, subjiceretque exhortationem.

§. LXXIV. Vers. XVII. Vos autem, ut ad vos, ó carissimi, me convertam, vidistis, qualis hujus modi hominum sit impietas, & quoniam illos maneat supplicia, itaque ne (quod abominor!) horum numerum augeatis, recordamini verborum, quae ab Apostolis Domini nostri JESU Christi praedicta fuere, ne ignorantiam vestram excusetis.

§. LXXV. Vos autem. Tò autem innuit, se convertere Judam ab impiis ad fideles. Neque enim crediderim, opponere Apostolos & Henochum; hoc enim ab intentione ejus alienum esset. Verba ab Apostolis prolata προλεγομένα vocat, non προγορευμένα, sicut & sequenti versu, ἔλεγον non ἔγραψαν dicit, ut adeo possit intelligi, quicquid fideles audiverant ab Apostolis, sive praedicatoribus sive scribentibus, 2. Thess. II. 15. Jam tum vero existabant Petri, Pauli & Johannis scripta, in quibus de iisdem eventibus & profanis hominibus praedictiones habentur.

§. LXXVI. Vers. XIII. Id autem animo vestro obversetur, quod dixerim vobis, tam voce quam scriptis monentes, idem nempè, quod jam olim Henoch praedixit, scilicet quod ultimo tempore, quod inter praedictum evangelium & consummationem seculi inter-

intercedet, non alias frequentius *fururi futi* omnis generis impii, inifores, verbum DEI contemptim habentes & *in impiis suis cupiditatibus*, quæque libido ipsi prava dicitavit, *incedentes*.

§. LXXVII. *ἔξαρτος*; cuius meminit Apostolus, non innuit hic ultima Chiliaſtici Anti-Chriſti tempora, ſed illam temporis periodum, quæ inter Chriſtum & finem mundi intercedit, (1) quia hæc phraſis reſpondet locutioni V. T. *בְּחַרְרֵי הַיָּמִים* quæ ordinarie tempora Meſſiæ notat. (2.) Quia ita reliqui Apoſtoli diſerte interpretantur, 1. Cor. X. It. 1. Joh. II. 18. Heb. I. 1. (3) Quia alias admonitio Apoſtoli omni robore careret: Ne offendamini ſi fideles, qui hodie vivitis, profana Chriſtianoꝝ vitam; ſcitote enim, ſub finem quoque mundi tales profanos futuros eſſe. Quin potius, quia hoc ipſo tempore tales ſunt, *ἔξαρτου ἀδελφὸν* ad eſſe Apoſtolus exercit colligit verbis, 1. Joh. II. 18. (4.) Tales ipſo actu ad eſſe verſu ſtatim ſequentem pronuntiat: *ὄντων τῶν οὐκ ἀνομιῶν ἄνθρωποις* *ἄνθρωποις ταῦτα εἰς ἑαυτοὺς ἵψῃ, ἅνθρωποις νῦν περιγράφει* ſe ipſos ab aliis ſeparant, de quo mox dicetur.

§. LXXVIII. Prorifima: Quicquid etiam nūm hodie impietatis, contentioſis; hæreſeos, ſchiſmatum in eccleſiam ſeſe inſinuat, veros fideles nequaquam offendere poteſt. Norunt enim, ſcripſiſſe Apoſtoloſ: *prædiximus vobis*.

§. LXXIX. Verſ. XIX. *Ἴψῃ* qui ab Apoſtoloſ vobis ſunt delinquenti, iſti ſunt, qui ſemer ipſos, dum fideles impiam ipſorum doctrinam & turpem vitam ferre non poſſunt, ab eccleſia, atque adeo à Deo ſegregant, homines animales, corruptæ naturæ ſuæ rapturam ſequentes & Spiritum DEI, qui ſaniora præſcribit, non habentes; nec ductui ejus obtemperantes.

§. XX. Crucem ſere inſerpretibus fixit hæc vox: *ἀνομιῶν ἄνθρωποις*. Alii de ſeparatione ſui ipſius à DEO & vera eccleſia intelligunt, quod hoc argumento reſellit *Tilemannus*, quia hoc hominum genus conjunctionem potius cum eccleſia in agapis affectaverint; alii de ſeparatione conventiculis & collegiis, ut *Hornelius*, quæ res plane incerta eſt; alii de ſeductione & ſeparatione aliorum à corpore eccleſiæ, quod ſchiſmaticorum eſt. Diſplicet hoc *Martino*, quia hi *empaſta* omnia niſerint religionem; negaverint-

verintque & resurrectionem mortuorum & futurum judicium, intelligit igitur de separatione à conversatione civili aliorum, quibus se longe sapientiores aestimaverint. Id quidem certum est, hos Separatistas non ex eorum fuisse genere, qui opinione singularis sanctitatis à reliqua ecclesiâ grege semoti, privatos egre convenatus, cujusmodi sanctorum omni tempore ad nostram usque ætatem ingens fuit copia, quosque in Inaugurali sua disputatione tam studiose quam solide descripsit, egregie hodie meritis de orthodoxa Bremensium ecclesiâ Theologus, *D. Jac. Hieron. Loebnerus*. Cum ii, quos in ecclesiam introisse conqueritur Judas, non uniusmodi fuerint, nec uno etiam in statu perpetuo manserint, nihil absurdi est, si dicamus v. g. Simonem & Simonianos, aliosque similes *ἀσβήσις*, primo subdole ecclesiâ adhæsisse, ejusque agapas frequentasse, postea vero manifesta magis magisque eorum hæresi & impuritate, cum veræ ecclesiæ cives ab iis abhorreere cœpissent, separationem ab illa fecisse. Utrumque itaque notare in his aliisque potuit Judas, & communionem & separationem.

§. LXXXI. Nec oberit, quod empæctæ nulli parti addidit omnem riserint religionem. Id enim de iis, empæctis verum erit, de quibus agit Petrus, qui à parte prima ultimarum temporum, de quibus Judas noster, ad postremam, quæ in fine mundi erit, progressus, empæctas *ἐν αἰῶνι* describit, omnis religionis illufores; ut interea empæctæ, à Juda delineati (est enim descriptio apud utrumque Apostolum plane diversa) veræ ecclesiæ, ejusque sanctis institutis illuserint, omne genus voluptatum ecclesiæ puritati præponendo, terrenorum & hujus mundi mancipia. De quibus & recte dixit Judas, *ψυχῆς* esse, qui suos potius appetitus sensusque, utpote gulæ, avaritiæ, iræ, superbiæ, libidines, quam motus actusque Divini spiritus, ad optimarum virtutum complexum eos invitantis, sequantur.

§. LXXXII. Vers. XX. *Vos autem, ô dilecti, procul este à profanorum ejusmodi hominum consorcio, & magis atque vos superinædificantes sanctissima fidei vestra, crescite & roboramini contra tentationes ejusmodi ἀσβήσιν*, ut sitis fundati & stabiles
(Col

(Col. I. 23. & Pet. V. 9.) in fidei vestrae doctrina, quæ non talis est, quælic impurissima illa hominum illorum, quos dixi, sed sanctissima & ad veram sanctitatem obtinendam iter præmonstrat; quæ vero in fide constantia ut vobis Divinitus obtingat, precibus opus est, itaque in Spiritu S. qui spiritus precum est, & quomodo preces fundendæ, nos sanctis quibusdam motibus, per jugem verbi meditationem excitatis, edocet, *orantes.*

§. LXXXIII. Plane Spiritu plena videtur annotatio *A. Wissowatii*, hominis non veri tantum spiritus expertis, sed profecti etiam ejusdem hostis, quam omni modo probatam hic apponimus; ita autem ille annotat. ad h. l. *Debet fieri precatio in Spiritu Sancto --- ita ut spiritus noster, seu animus, vi spiritus evangelici (qui ipse Spiritus Sanctus est, per verbum operans & sacros in nobis motus excitans, quanquam sanctum hunc Spiritum, ejusque Divinam naturam & essentiam, non agnoscat vertiginosus ille Wissowatii spiritus) afflatus atq. animatus sit & sanctis quibusdam motibus commoveatur, ex diligenti rerum Divinarum consideratione, vel etiam ut spiritus Divini cælitus nobis in corda nostra missi, velut ignis cælestis vi, noster spiritus ad preces ardentes accendatur & inflammetur; ac ut spiritus ille Divinus, in cordibus nostris habitans, infirmitatibus nostris etiam in orando opiteuletur; vid. Rom. III. 26. 27. quod sic præcipue in tentationibus.*

§. LXXXIV. Vers. XXI. *Vosmet ipsos, quantum in vobis est, in amore DEI conservate, & ne illo unquam, impiorum vestigia premendo, excidatis, providere; expectantes demum misericordiam Domini nostri Jesu Christi, qui vos non æternum cum impietate & afflictionibus variis luctari patietur, sed denique ab omnibus malis tam culpæ, quam poenæ, liberabit, & in vitam æternam, regnum illud gloriosum, nobisque expectatissimum, benignissime transferet.*

§. LXXXV. Porisma: Ut fides fundamentum est certaminis contra omnem impietatem: ita caritas & spes, quæ & ipsæ fidei iustificatur, certaminis bonitatem arguunt, in

Deum & proximum diffusam, animumque ad certaminis finem, qui est aeterna animarum beatitudo, in fide confirmant.

§. LXXXVI. Vers. XXII. Et cum vobis versandum sit quotidie cum varii generis haereticis, quorum quidam sub specie Christianismi vobis intermissi sunt & in agapas vestras inque sacros conventus irreperunt; alii coetus à vobis diversos agunt, vosque ipsos dissolvere omnibus modis & sibi adjungere satagunt; superest, ut vos doceam, quomodo cum hoc hominum genere vobis, imprimis ministerio ecclesiastico, prudenter sit versandum. Qui quidem haeretici, cum non sint unius generis, non uno quoque modo tractandi, sed *delectu habito, aliorum quidem*, qui vel ab aliis seducti sunt, vel ex mentis infirmitate errant, quique lenitatis spiritu ad corpus ecclesiae, non acriori objurgatione, qua deteriores reddantur, revocandi; illorum, inquam, placide *miseremini*.

§. LXXXVII. Si vulgata lectio hic retineatur, quam emendatissimi codices hic praferunt, nihil plane difficultatis erit. Nempe cum subintroeuntes illos in ecclesiam impios variis modis, propositis & scelerum turpitudine & eorundem suppliciiis, reprehendisset Apostolus, quia tamen illi, sub religionis Christianae specie, consortio, imo convivii ceterorum Christianorum se insinuabant, quomodo cum iis, praecipue ministerio ecclesiastico, versandum sit, tum vero ceteris fidelibus ostendit. Indicat autem hujus admonitionis clausula: *odio habentes etiam carne maculatam tunicam*, cum primum ab Apostolo respici impuros Simonianos & Nicolaitas, quaeque circa illos vel moderatio vel severitas sit adhibenda, doceri.

§. LXXXVIII. Vers. XXIII. *Alios vero*, quos contumaciores esse animadvertitis, terrore irae Divinae & aeterni supplicii, ad sanio rem mentem revocare conamini, adeoque incusso metu, quantum in vobis est, *servate è flamma* illos, qua jam ambrusti quasi sunt, *rapientes*. Interim quo periculofus consortium est, quod cum ejusmodi hominibus colendum, hoc magis cavendum vobis, ne sceleratis illorum moribus inficiamini; instar enim contagii serpunt in incautos; abstinete itaque à commercio illo-

illorum familiariori, odio habentes interiorem illorum familiaritatem, tanquam tunicam leprosi, cujus contactu malum illud derivari in tangentem solet, ita & vos averfamini ipsam etiam quæstunicam carne maculatam, id est, pravas libidines, quibus caro delectari solet & iis tamen foede, nisi caveat, polluitur.

§. LXXXIX. Non inelegans est *Tilemanni* observatio, *Tō cum metu*, etiam de metu ipsorum servantium intelligi. Ut enim omnes Christiani *cum timore & tremore adoperari debent, ut servantur*, Philipp. II. 12. ita multo magis convenit, ut qui aliorum, imprimis hæreticorum & vitii immerforum, salutem procurare satagunt, cum timore, cum sollicitudine, cum quadam animi anxietate id agant, ne malorum liberiore consuetudine commaculentur. Svadere hanc sententiam videtur, quod subjiciatur: *odio habentes carne maculatam tunicam*. Quamquam nec vulgarem sententiam dissuadere videantur verba, timori illi adjecta: *ex igne rapientes*, & Pauli illud: *peccantem coram omnibus argue, ut reliqui*, maxime autem ipse, metuant, 1. Tim. V. 20.

§. XC. Phrasis: *odio habere maculatam tunicam*, deducta citra dubium est à ritu, quo prohibebantur Israëlitarum immundas leproforum vestes tangere, Lev. XIII. 52. Indigitatur autem per locutionem hanc metaphoricam, familiarius hominum immundorum (eos enim cum primis respici, toties in epistola nostra facta hujus vitii repetitio arguit) consortium devitandum esse, ne iis inficiamur. Quam pulchre vero conspirat illud Christi: *μισῶ τὰ ἔργα τῶν Νικολαιτῶν, odi opera Nicolaitarum*, canum illorum lascivorum; qui & Angelum ecclesiæ Ephesinæ laudat, quod illa pariter odio habeat, Apoc. II. 16. Ut adeo haud sciam an dubitandum amplius sit, ad carnem potius libidinosam, quam generalius acceptam carnem, qua originariam hominis corruptionem notat, alludi.

§. XCI. Porisma: *Qui ex carnis imbecillitate, præoccupati errore quopiam, delinqvunt, moderate spiritu mansuetudinis tractandi sunt, quia fieri potest, ut & nos ejusmodi infirmitatibus sentemur*, Gal. VI. 1. *Qui vero, moniti iterum iterumque, errandi peccandi que pertinaciam induerunt, severis increpationibus,*

nibus, condemnationibus, excommunicationibus terrendi sunt, ut in se redeant, & spiritus illorum salvetur in die Domini nostri Jesu Christi, i. Cor. V. 5.

§. XCII. Vers. XXIV. Ille vero, qui solus in nobis velle & perficere operatur, quique & fidei donum & ejus perseverantiam benigne concedit, adeoque ab offensa immunes servare vos potest, ne pessima hominum exempla ad similia scelera vos invitent, nec fidei finalem faciatis jacturam, & consituere vos potest in conspectu glorie sue, quando die novissimo in throno glorie appariturus est, inculpabiles, per fidem in sanguine suo ablutos, cum exultatione laetos & omnibus malis defunctos; illis è contrario, qui hic magno suo malo lætitia diffuxere, æternum lugentibus.

§. XCIII. Cum Pelagius ex voce ἀπαλαστος collegisset, hominem à peccato immunem esse posse, respondet Hieronymus L. I. adv. Pelag. p. 271. Non intelligis, quæ proposueris. Neque enim homo potest esse sine peccato, quod tua habet sententia: sed potest, si voluerit, DEUS servare hominem sine peccato & immaculatum sua misericordia custodire. Hoc & ego dico, quod cuncta Deo possibile sunt. Homini autem non quicquid voluerit possibile est, & maxime, id esse, quod nullam legem habere creaturam. Quæ responsio nequaquam satisfacit. Dicendum enim fuerat, ἀπαλαστος esse, qui immunis est ab offensa. Non offendit autem Deum, qui voluntarie non peccat, sed ex insuperabili infirmitate. Quamquam enim peccata infirmitatis, una cum peccato originali, vere sint peccata & in se considerata DEUM offendant, non tamen offendunt, si persona per fidem cum DEO sit reconciliata. Ita enim offensa tollitur, nec peccatum amplius imputatur.

§. XCIV. Vers. XXV. Soli sapienti DEO, eidemque servatori nostro JESU Christo (cui nomen hoc soli œconomice, ob præstitam in carne salutem, competit) huic, inquam, quem impij illi, quos in tota hac epistola descripsi, negant & convitiis incessunt, sit gloria & magnificentia vere Divina, robor & potentia, quæ illi ab æterno competit, & nunc in omnia secula. Amen.

§. XCV.

S. XCV. Porissima. Christus verus & essentialis DEUS est, Servator, Redemptor noster, qui potenti sua dextra in fide nos conservat, qui à peccatis mortalibus immunes nos præstat, qui olim æternis nos gaudiis & ἀγαλλιάσει cœlesti perfunderet; cuius nomen, quod est super omne nomen, Divinum est, & in omnem glorificetur æternitatem! Eodem vero Servatori nostro, qui vires animumque ad subeundum hunc perficiendumque, quem pro interpretando verbo ipsius & vindicandâ, quam in illo revelavit, veritate, laborem suscepimus, concessit, pro Divino hoc beneficio sit gloria & divitiæ & potentia, in seculorum secula!

Amen.

Viro Summè Reverendo, Celeberrimoque,

DN. HECTORI GODOFREDO MASIO,
consummatæ eruditionis prudentiæque Theologo,
deque Ecclesia nostrâ indefessis laboribus, sanctis consi-
liis, scriptisque immortalibus dudum meritissimo,
Amico & in Christo Fratri conjunctissimo,
Salutem à DEO Patre per Jesum Christum in Siritu S.

pl. precatur

JO. FECHT. D.

SEXENNIIUM præterit integrum, Vir Excellentissime, quum Divino consilio ad extremam hanc Germaniæ oram delatus, affectus primum Tui, mox & amicitia particeps redditus, literarium Tecum colere commercium cœpi. Invitavit me non tam locorum propinquitas, cum extra Germaniam nostram nulla Academia Havniâ vestra nobis sit vicinior, quippe quam naves nostræ unius plerumque diei itinere adeunt, quam doctrinæ Tuæ & virtutis latè diffusa fama. Ex illis enim ingenii Tui divitiis, quantum subinde vel ad me vel ad alios redundare utilitatis posset, non vanâ opinione præceperam; firmaveratque animum meum is, qui inastimabili cum Academia & Ecclesiæ nostræ damno rebus humanis ereptus, inter cœlites nunc degit,

H 3

utrique

utrique nostrum intima, liberaque ab omni hujus mundi fu-
 co, amicitia junctus, D. JUSTUS CHRISTOPHORUS
 SCHOMERUS. Cui viro nec inusitato ingenii acuminis,
 nec perfecto de rebus quibuslibet judicio, nec diffusa solida
 eruditionis scientia, nec consiliorum ad admirandam pru-
 dentiam exacta incredibilique promptitudine, quemquam fa-
 cile Theologorum, quos mihi intimè novisse datum est, pa-
 rem extitisse, ego quidem, qui neminis idè vel famæ vel eru-
 ditioni detraho, sed omnem veram infucataque virtutem quo-
 dam naturæ impulsu in prætio habeo, ex quo eundem propius
 intueri potui, semper persuasus fui, neque sententiæ meæ, maxi-
 morum in mundo virorum suffragio non destitutæ, ad hunc us-
 que diem me pœnitet. Is verò cum acerbo nobis, mihiqve into-
 lerabili ferè fato subtractus esset, quis in illius locum, dolorem
 meum solaturus, vel dignior Te, optime MASI, vel melior succe-
 deret? Quippe iis Te muneribus donisque Divina liberalitas in-
 fruxit, quæ & venerationem AUGUSTISSIMO Regi Tuo, & Aca-
 demia Vestræ ingenuum nominis Tui cultum, & admirationem
 universo orbi literato, denique bonis omnibus pro salute Tua,
 meritumque in Ecclesiam porrò dispensandorum diuturnitate,
 preces extorqueant. Ex quo factum est, ut sive de fati Ecclesiæ
 nostræ, quæ funestiora eidem forte nunquam incubuerunt, sive de
 virorum sapientum circa ea consiliis, sive de editis in publicum
 scriptis, quæ vel Ecclesiam inimico odio infestarent, vel serpen-
 tibus erroribus & divulsionibus adferrent medicinam, cædere
 hæcenus sermones potuerimus. Quæ re in tanta hodie animo-
 rum distractione quicquam salutarius esse haud potest. Sed & id
 commodi isthæc inter nos scribendi rescribendiq; societas nobis
 attulit, ut natos ad sæculi decus & Ecclesiæ ornamentum juvenes
 commendare invicem, & sive erudiendi colloquendiqve officiis,
 sive cohortandi, excitandiqve auctoritate, firmare in studiorum
 virtutumque instituto, iisque ad præclara quævis & ingentia ad-
 dere robur animumque possemus. Horum in numero eminet
 TRELLONDUS Tuus, nec ingenio, nec judicio, cuiquam impar,
 in quo juvene summa modesta cum singulari eruditione, quam
 Tibi

Tibi omnem debet, æquo pede incedunt. Mei verò filii JAU-
 CHIUS, FAUSTIUS, VEIELIUS, & hic quanti hodie Theologi
 Filius! qui non in minores universi laudes efflorescunt, huma-
 nitatem Tuam planè admirabilem, KRACKEVIZIUS verò Theo-
 logi illius non minus genere, quam nominis celebritate nobis is,
 Pronepos, beneficia etiam Tua, dum per Te REGIÆ MA-
 JESTATI insinuatus, ejusque adjutus munificentia, sacrorum
 studiorum cursum pro innato ipsi sciendi ardore Lipsiæ prosequi
 alacriter potest, uno ore impense dilaudant, vehuntque in cœlum.
 Nunc vero novum Tibi adfero Academiæ vestræ civem, non in
 Tibi nequam ignotum, ingenti elegantia, modestia morum,
 variarumque pulcherrimarum & præclarissimarum rerum notitia,
 nemine antea laudatorum inferiorem, MATTHIAM HENRI-
 CUM BURCHARDUM. Hujus Fratrem Germanum, PETRUM
 ANTONIUM BURCHARDUM, Tu præceptis quondam Tuis
 & veræ sapientiæ dictatibus ita finxisti formavisti que totum, ut
 jam ante sexennium Magni REGIS judicio, ob rariores ingenii
 dotes, cunctaque præsidia, ad amplissimum officium necessaria,
 confecto laboribus meritisque Parente, & earundem animarum
 cura & plurimarum Ecclesiarum inspectioni præfectus, suffice-
 retur; postquam antea in Kiloniensi Academia maximorum viro-
 rum, CHRISTIANI KORTHOLTI & DANIELIS GEORGII
 MORHOFII ita promeruisse favorem, ut inter invidenda eun-
 dem Scholæ suæ decora numerarent. Qui verò has indolis suæ
 virtutumque imagines, sui quam simillimas, & ad hanc vitam
 progenit & ad meliorem illam, quam nunc agunt, eduxit, Theo-
 logus ille est, Fanatici jam olim spiritus Burignoniani domitor,
 Ecclesiæ, quæ in sacro Holsatiæ portu Vagrigo est, Antistes, reli-
 quarumque per vicinum districtum præpositus, non ingentibus
 tantum meritis, sed cana etiam senectute verè venerabilis, GE-
 ORGIUS HENRICUS BURCHARDUS. Nosti sanctum hoc
 caput, quod inter diurnas nocturnasque pro Ecclesiæ curas, vigi-
 lias, sudores, ætatem ad annum septuagesimum secundum ita
 produxit, ut quum alii extremo hoc vitæ spatio & corporis &
 mentis viribus defectissimi reddantur, annosus hic senex animum
 sine

sine ullo langvore retineat viridem vegetumque. Documenta
 mihi sunt viri epistolæ, subinde ad me scriptæ, pietatem quidem
 & iudicium planè senile, id est, maturum & excoctum, scriptionis
 verò vigorem tam vividum, tamque juvenili quodam flore ori-
 tescentem, spirantes, ut Divini Spiritus ignes in deversa hac &
 tradigenula, ut ille ait, ætate nulla sui parte imminutos depre-
 hendas. Hujus itaque viri alterum Filium, Fratri suo nullatenus
 cessurum, Tibi commendo, Vir celeberrime. Adfert ille dispu-
 tationem, a se compositam, & vel stylo, terfo illo & verè Burchar-
 diano, proprium ingenium prodentem. Ter jam antea, me pari-
 ter Præside, in publica cathedra Theses ex Theologia Biblica
 paulo fufius diductas, eo animi ardore, eoque iudicio defendit,
 ut juvenis ingenium non potuerim non admirari, gratularique
 literariæ rei de eximio fructu, ab illo quondam expectando. Nunc
 Parentis exemplo opinionem verè *Φαντασιώδην* & ut Judæ nostri
 verbo utar, *ἐνυπνιάζομένην* adoricur, expugnat & si opus posthac
 fuerit, locum suum semel occupatum, omni vi conatque tuebitur.
 Quo ipso eò s'avis se Tuo favori insinuabit, quo alienior es
 ab his ejusmodi monstris, quæ Ecclesiam hodie nostram sub pie-
 tatis involucre non tam inquietant, quam infestant & dilacerant.
 Quare BURCHARDUM hunc meum, nulla posthac in re quam
 solo forte modestiæ verecundiæque excessu peccatorum, benignè
 suscipere & pro more Tuo modis omnibus exorna, non tam in Pa-
 rentem, Familiamque quam Ecclesiam beneficium collaturus.
 Id ego à Te enixe oro rogoque; id mecum suis à Te precibus con-
 tendit, qui BURCHARDUM hætenus & hospitio excepit &
 domo, D. JOACHIMUS LINDEMANNUS, Acedemiæ nostræ
 Professor & ædis primariæ Ecclesiastes, vir, ut omni elegantiori
 doctrinæ genere instructissimus, ita ad demerendam officii sui
 juventurem summo semper studio & toto animi affectu propen-
 sus, qui BURCHARDUM & ob animi pietatem, in colendo Deo
 indefecata devotione perpetuò occupatam, & ob ingenii, varia
 eruditione imbuti, acumen, tenerrimo semper amore profectus
 est. Vale, Vir & Theologe Excellentissime, Ecclesiæ nostræ, ho-
 norumque omnium saluti. Scr. Rostochii ipsis Cal. Sept.

A. O. R. MDC. XCVI.

00 A 6321

ULB Halle 3
002 925 397

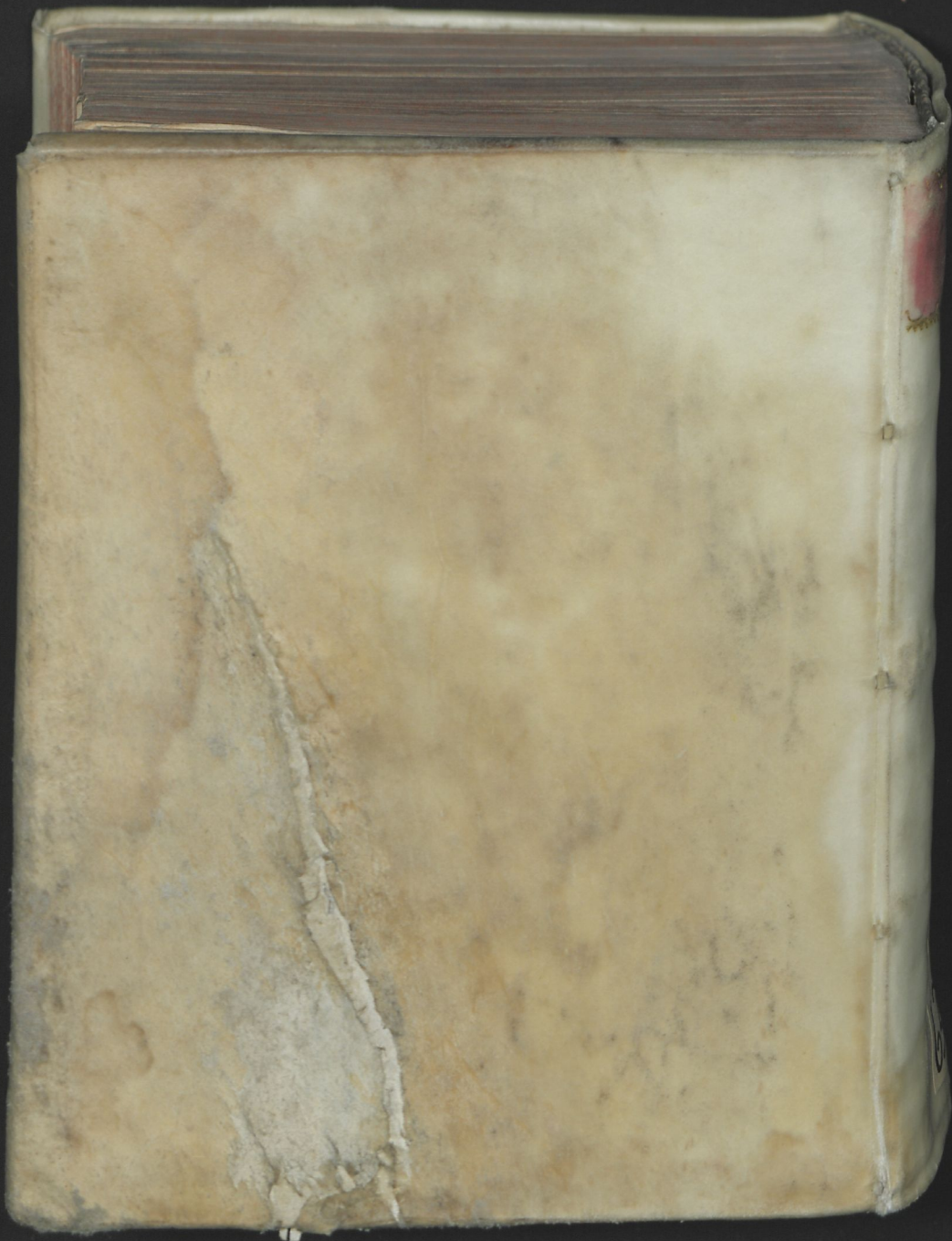

Stb.

Hi. 82

1012

Farbkarte #13

B.I.G.

D. JUDÆ
EPISTOLÆ CATHOLICÆ,
In quâ
CERTAMINIS
FIDEI
ADVERSVS IMPIETATEM

Idea repræsentatur,
Simulque recentissimorum Scriptorum circa
interpretationem Epistolæ errores deteguntur
& confutantur,

EXEGETICA EXPOSITIO,

Quam
In Illustri ad Varnum Academia
Consentiente Reverenda Facultate Theologica,
Sub PRÆSIDIO

VIRI Summè Reverendi, Magnifici atq; Excellentissimi,
DN. JOHANNIS FECHTII,

SS. Theol. D. Ejusdemque Professoris Publici, Consistorii
Duc. Assessoris gravissimi, & Dist. Rostoch. Superintendentis
vigilantissimi,

Domini Patroni ac Præceptoris sui, sempiterno observantiæ
cultu devenerandi,

Ad disputationem publicam proposuit

die Sept. A. 1696.

H. L. Q. C.

MATTHIAS HENR. BURCHARDUS,
Holsatus.

Nunc recusa 1715.

